

Nálezy šperků, devocionálií a součástí oděvů z kostela svatého Jakuba v Jihlavě

Findings of jewellery, devotional findings and dress accessories from the Church of
James the Greater in Jihlava

MARTIN OMELKA – VĚRA ŠLANCAROVÁ

Abstract:

The article is concerned with findings gained by archaeological research carried out in the internal spaces and outside areas in the surroundings of the Church of James the Greater in Jacob's square in Jihlava. Unstratified findings are predominant in the described collection. Only a small number of articles were found in situ, as a part of the grave complex. Therefore, neither analysis nor any conclusion, which could be generalized and applied to any similar collection, can be made. Nonetheless some pieces are valuable findings and could serve as comparative material - for example chronologically significant devotional medals or items of characteristic decoration, motif or technology of production.

Key words:

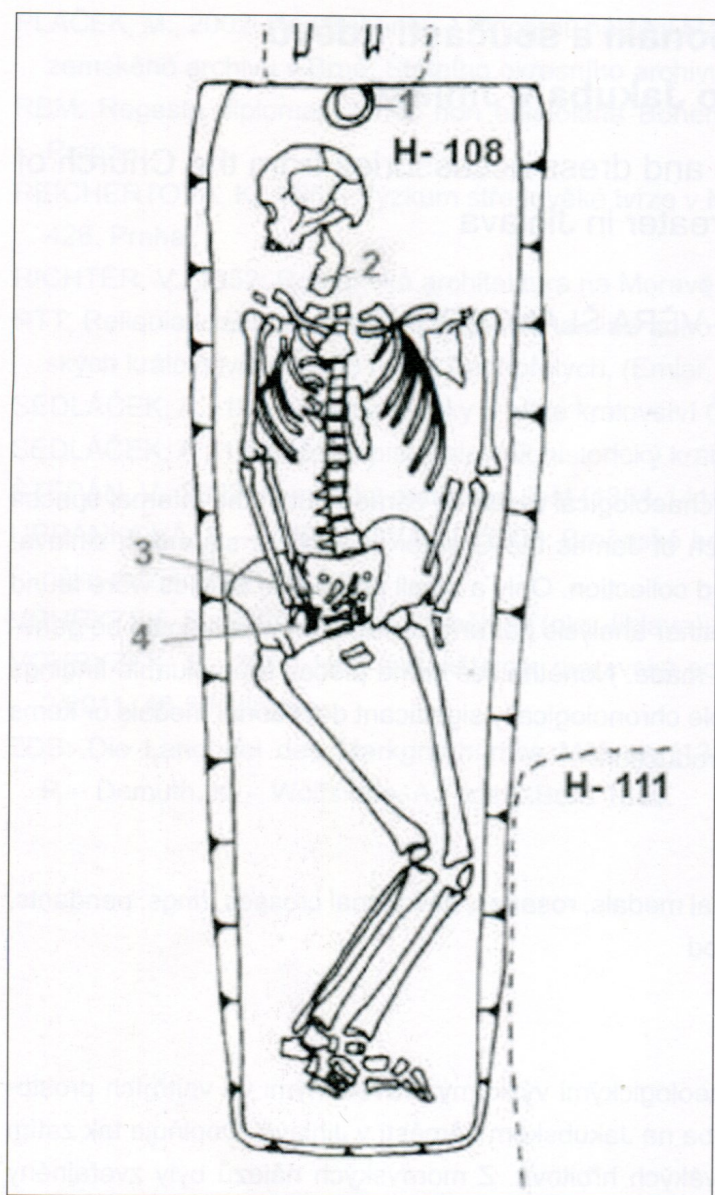
Jihlava, the Church of James the Greater, devotional medals, rosaries, devotional crosses, rings, pendants, dress accessories, buckles, pins, Early Modern period

Úvod

Článek se zabývá nálezy, které byly získány archeologickými výzkumy provedenými ve vnitřních prostorech a na vnějších plochách v okolí kostela sv. Jakuba na Jakubském náměstí v Jihlavě. Doplnuje tak zatím nepočetnou skupinu publikovaných výzkumů novověkých hřbitovů. Z moravských nálezů byly zveřejněny například výzkumy z Brna (Králiková 2007), ze hřbitova kolem bývalého kostela sv. Václava v Břeclavi (Králiková 2005) a z výzkumu krypty kostela sv. Mikuláše ve Znojme (Cimbůrková 2007). Postupně je vydáván velký soubor pohřební výbavy z bývalého kostela sv. Jana v Oboře na ulici Šporkova v Praze - Malá Strana (prsteny: Omelka - Šlancarová 2007, korálky / růžence: Omelka - Řebounová 2008, obecné kříže: Omelka - Řebounová - Šlancarová 2009, speciální formy křížů: Omelka - Řebounová - Šlancarová 2010), detailně byl zpracován novověký hřbitov v areálu bývalého kláštera kapucínů u sv. Josefa v Praze - Novém Městě (Flek - Kubálek - Omelka - Podliska 2009). Tyto citované práce se zaměřují především na uveřejnění nalezených věcí a základní, více či méně propracovaný ikonografický výklad nálezů. Příkladem posouzení lokality z hlediska archivních pramenů v porovnání s výsledky antropologického bádání může být již zmiňovaný malostranský hřbitov kolem kostela sv. Jana v Oboře ve Šporkově ulici v Praze (Omelka - Řebounová 2012).

První výzkum probíhající v letech 2005-2006 se zaměřil na vnější plochy kostela, kde byly nalezeny především lidské kosterní pozůstatky, a to jak v anatomických, tak zejména v sekundárních polohách. Z nálezové zprávy vyplývá, že při archeologickém výzkumu bylo zjištěno, že zde došlo k přemístění stratigrafických vrstev. Novověké pohřby byly umístěny nejhluběji (cca 1,5 m pod povrchem, těsně nad podloží), zatímco starší pohřby, pravděpodobně středověké, se nachází stratigraficky nad nimi, v hloubkách cca 30 cm až 1 m (Zimola 2007).

Celkem bylo vypreparováno 133 anatomicky uložených skeletů, většinou neúplných. Pouze malá část pohřbených byla vybavena předměty osobního charakteru - šperky, devocionáliemi nebo doplňky oděvů.



Obr. 1: Hrob č. 108 (1 – bronzová čelenka, 2 – tři drobné stříbrné mince z přelomu 16. a 17. století, 3 – kostěné korálky z růžence, 4 – zlatý prsten). Muzeum Vysočiny Jihlava.

Důležitým nálezem byl neporušený hrob č. 108 (obr. 1), který obsahoval pohřeb ženy s čelenkou ve vlasech, jež měla v ruce růženec, na prstu zlatý prsten a u úst položeny tři mince. Podle nálezu mincí byla žena do hrobu uložena po roce 1625, pravděpodobně ještě během třicetileté války (Zimola 2007, 4).

Další hroby již tak bohatě vybaveny nebyly. Hrob č. 119 (dospělá žena, cca 40-59 let) ukrýval růženec tvořený kovovými kroužky a růženec s korálky typu Arma Christi. Další hrob (č. 120) mladé dvacetileté ženy obsahoval zlatý prsten s vegetabilním motivem na obroučce. Prsten byl nalezen také v hrobě č. 126 (dospělá osoba, pohlaví neurčeno). Z dětských hrobů (č. 60 a č. 70) pocházejí především ozdoby užívané na pohřebních věncích a korunách. Z hrobů č. 93 a 98 byly vypreparovány háčky a očka, které bohužel neobsahovaly žádný další chronologicky citlivý materiál. Ostatní pojednáváné předměty byly nalezeny v zásypech bez stratigraficky jasných vymezení.

Druhý výzkum z let 2008-2009 (Zimola 2009) probíhal i v interiéru kostela, kde došlo k čištění prostoru pod lavicemi, odstraňování podlahy a dokumentaci náhrobních kamenů. Získané předměty jsou tedy převážně „sběrového“ charakteru (k jejich vyhledání byl použit i detektor kovů).

Z uvedeného vyplývá, že v popisovaném souboru převažují předměty „ztrátového“ charakteru. Svátostky, které lze datovat do josefínských reforem, tedy do osmdesátých let osmnáctého

století, přitom pravděpodobně pochází z druhotně porušených hrobů. Toto porušení vzniklo zpravidla hloubením nových hrobových jam, případně opakovaným otevíráním stávajících z důvodu uložení dalších pohřbů. U předmětů z konce osmnáctého století a mladších je naopak pravděpodobné, že je převážně ztratili účastníci bohoslužeb. V té době se totiž nové pohřbívání na lokalitě již neprovádělo.

Pouze malá část předmětů byla nalezena in situ jako součást hrobového celku. Z tohoto důvodu nelze zhotovit analýzy, typologické řady a závěry, které by mohly být zevšeobecněny a aplikovány na jiné podobné soubory. Cennými poznatky jsou však některé materiálové kusy, jež mohou sloužit jako srovnávací materiál - například chronologicky citlivé medailony, předměty charakteristické svou výzdobou, zobrazenými motivy nebo technologií výroby.

Článek je rozdělen do tří tématických celků - v prvním jsou zahrnuty předměty charakteru osobní výbavy (zejména devocionálie a šperky), v druhém jsou pojednány předměty vztahující se k odívání, poslední část se věnuje ostatním nezařazeným jednotlivostem.

Osobní výbava

Růžence a modlitební šňůry, korálky

V rámci obou výzkumů byly získány různorodé typy korálků, které pocházejí převážně z růženců a modlitebních šňůr. Při popisu korálků bylo využito typologie definované při zpracovávání podobného materiálu ze zaniklého hřbitova při kostelu sv. Jana v Oboře v Praze na Malé Straně (Omelka - Řebounová 2008, 605-679).

Nalezené korálky tvoří 12 tvarově a materiálově odlišných celků, tzn. růženců a modlitebních šňůr. Jedná se o inv. č. J08/B/7651, J08/B/9027, J08/B/10266, J08/B/10290, J08/B/10321, J08/B/10337, J08/B/10338, J08/B/10347, J08/B/14747, J08/B/14748, J08/B/14751, J08/B/14754, J08/B/14772, J08/B/14787, J08/B/14839, J08/B/14853. Část z nich pochází z hrobů, většinou se však jedná o ztrátový materiál.

Tvarově se setkáváme zejména s jednoduchými korálky kulovitěho nebo olivovitěho tvaru. Několik z nich bylo ozdobeno žebrovaním, soustružením obvodových rýh nebo soustředných kruhů na stranách korálku a geometrickou plastickou výzdobou na povrchu kovového korálku. Na rozdíl od pražského souboru jsou zde navíc zastoupeny korálky s konvexními stranami (inv. č. J08/B/14747) a korálky typu Arma Christi (inv. č. J08/B/10266 a J08/B/10337). Antropomorfní korálky typu 19, 19a a 19b (dle článku Omelka - Řebounová 889, tab. 1) zde označujeme jako korálky typu Pět ran Kristových (v tomto souboru jsou zastoupeny pouze korálky typu 19a - ruce).

Základní podoba růžence se ustálila v 15. století. Brevem Pia V. byla určena forma, v níž desátkový úsek stejných dílků (korálky představující modlitbu „Zdravas Maria“) přerušuje vždy jeden korálek (zna menající modlitbu „Otčenáš“), který se od ostatních liší velikostí, barvou, materiálem nebo zdobením. Růženec uzavírá tzv. Credo - kříž (modlitba Apoštol ského vyznání víry, lat. Credo), který může mít formu samostatného dřevěného nebo kovového kříže, nebo je kříž složen právě z korálků (Omelka - Řebounová 2008, 890). Typické schéma rozložení korálků na růženci ilustruje obr. 2.

I když byl původní počet „Zdravas“ korálků ustanoven na 150, přesto se souběžně používaly růžence o jiných délkách a počtu korálků. Příkladem může být růženec „Sedmi bolestí Panny Marie“, který obsahuje sedm krát sedm korálků. V popisovaném souboru se bohužel nedochoval žádný z růženců v plné délce, a proto nedokážeme přesněji určit, ke kterému typu patřil. Výjimkou jsou růžence se specifickými přívěsky typu Arma Christi (nástroje umučení Krista) a Pět ran Kristových. Unikátní doklad vzhledu, využití a částečně i časové zařazení těchto růženců představuje portrét Sabiny Viktorie z Kolovrat (obr. 3). Na malbě vidíme růženec s korálky typu Arma Christi, který má šlechtična zasunut za pasem. V ruce přebírá druhý růženec s korálky typu Pět ran Kristových. K těmto růžencům jsou připevněny medailony a kříže.



Obr. 2: Schéma postavení korálků v růženci na příkladu inv. č. J08/B/14747. Muzeum Vysočiny Jihlava.



Obr. 3: Portrét Sabiny Viktorie z Kolovrat, středoevropský malíř, 1680, zámek Rychnov nad Kněžnou. Převzato z: Elbel – Jakubec 2010, obr. 40.

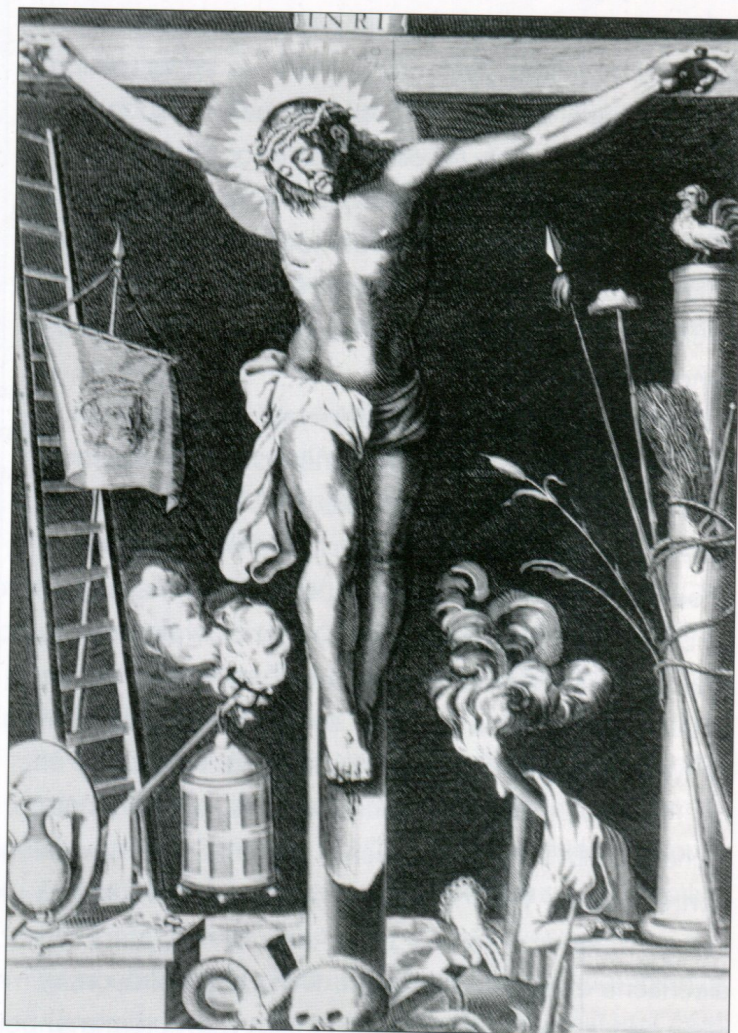
je možné je spatřit i s dalšími předměty, kterými jsou kalich a hlava Krista s trnovou korunou (viz portrét Sabiny Viktorie z Kolovrat - obr. 3). Bohužel v jihlavském souboru se z celého růžence dochovala pouze jedna ruka (inv. č. J08/B/14754). Uctívání Pěti ran Krista vychází z Bible (Iz 53,5 - „skrže jeho rány jsme uzdraveni“) a tato symbolika se často užívala na křížcích, od 15. století hlavně v souvislosti s ochranou před nepředvídanou smrtí. Společně s dalšími kříži i jako ochrana proti nepřízni počasí nebo jako děkovný kříž za ochranu při nehodách a ve válce (<http://de.wikipedia.org/wiki/F%C3%BCnfwundenkreuz>). Spojení růžence typu Pět ran Krista a Caravaca kříže ochraňujícího proti nepřízni počasí opět dokládá portrét Sabiny Viktorie z Kolovrat (obr. 3).

Do skupiny růženců je zahrnut i pozůstatek modlitební šňůry, ze které se dochovaly pouze stříbrné kroužky (inv. č. J08/B/10338). Kroužky byly původně našity na látkovém pásku (Keller - Neuhardt 2010, Kat. Nr. 2.568 a 2.569) a předmět plnil obdobnou funkci jako korálový růženec.

Korálky typu Arma Christi (tzv. zbraně nebo častěji nástroje Kristova utrpení) představují předměty, které se vztahují k mučení, cestě na kříž a ukřižování Krista. Jsou jimi například sloup, dŕtky, pruty, trnová koruna, žebřík, kladivo, hřebý, kleště a další (obr. 4).

V popisovaném souboru se nachází dva růžence s tímto typem korálků, a to inv. č. J08/B/10337, na němž jsou korálky ve tvaru kladiva, kopí, tři kostek, kohouta, kříže, hřebu, trnové koruny, sloupu a ruky. A dále inv. č. J08/B/10266 s kladivem, žebříkem, kleštěmi, dýkou a houbou (detail inv. č. J08/B/10266 obr. 5). Tyto nástroje Kristova utrpení byly chápány jako znak zmrtvýchvstaleho Krista, tedy jako symbol vítězství nad smrtí. Od 13. století hrály důležitou úlohu v pašijové meditaci a lidová víra v nich spatřovala také zbraně proti hříchu (Lurker 2005, 367).

V ikonografických materiálech bývají Kristovy rány zobrazeny jako srdce, dvě ruce (po zápěstí) a dvě nohy (po kotníky), často s naznačenými stigmaty. Na růžencích



Obr. 4: Nástroje umučení Páně. Převzato z: Rulíšek 2005, nestr., heslo: Nástroje umučení Páně.

Ze skupiny „růžence a modlitební šňůry“ naopak vyjímáme skleněné korálky (inv. č. J/08/B/14783), které svým sledem netvoří klasické schéma střídání korálků „Zdravas“ a „Otčenáš“ tak, jak je v růžencích obvyklé. Proto nalezené korálky interpretujeme jako zbytky náhrdelníku nebo náramku.

Dochované korálky byly vyrobeny především z organických materiálů (kost, dřevo), dále se zde objevuje sklo (modré, bílé, hnědé, zelené) a několik kovových korálků. Kovů bylo užito při výrobě modlitební šňůry a drátků sloužících jako spojovníky nebo ozdoby na korálky. Starší růžence mívaly korálky navlečené na šňůrku, u mladších se provlékaly a následně spojovaly kousky drátku. Tato technika tzv. ketlování byla nejvíce využívána v 18. století (Řebounová - Omelka 2008, 897).

Relativní zvláštností je nález skořápek lískových oříšků pod lavicemi uprostřed kostela (inv. č. J08/B/14839). Ačkoli není zřejmé, zda byly otvory na skořápce udělány člověkem nebo zvířetem, je důležité při archeologických výzkumech dbát o úschovu i takového druhu materiálu. Lískové ořechy, stejně jako jiné druhy skořápkových plodů nebo plodů keřů - například klokočí (*staphylea pineta*), byly často využívány právě k výrobě růženců.

Datačně můžeme zařadit korálky s inv. č. J08/B/10347 do třetí čtvrtiny 16. a první poloviny 17. století (hrob č. 108 s mincemi). Do tohoto období řadíme na základě naprosté tvarové a materiálové shody i korálky s inv. č. J08/B/7651. Bohužel takto zpřesněnou dataci můžeme vztáhnout pouze na tyto dva konkrétní předměty. Ostatní růžence datujeme do období 17.-18. století, inv. č. J08/B/14853 do 18.-19. století a inv. č. J/08/B/14748 do 19. století. Samostatné korálky jsou obecně datovány do novověku.

Křížky

Celkem bylo na výzkumu zachyceno pět závěsných křížků se zobrazením ukřižovaného Krista (inv. č. J08/B/14753, J08/B/14756, J08/B/14768, J08/B/14776 a J08/B/14782). Do devatenáctého století lze přiřadit výrobu dvou jetelových křížků s příčnými oušky na horních koncích svislých břevnen (inv. č. J08/B/14753 a J08/B/14776). Výzdobu těchto křížů tvoří plasticky provedené postavy ukřižovaného Krista odlévané přímo s kříži. Těla Kristů jsou schematizovaná, málo zřetelná, s napnutými končetinami nepřesahujícími šířku dřívku.

Bederní roušky, stejně jako nápisy INRI na svislých břevnech se objevují jen v náznaku. Na rubu inv. č. J08/B/14776 jsou viditelné výrazné stopy po broušení a u inv. č. J08/B/14753 se nachází jednoduchá geometrická výzdoba.

Oba popsané předměty spadají do skupiny obecných křížů, tedy křížů vztahujících se přímo k uctívání Krista. Vzhledem k použitému materiálu a provedení je pravděpodobné, že křížky plnily původně funkci Credo křížů (obr. 6). Forma výzdoby a celkové provedení závěsků umožňuje datovat výrobu obou křížků do 19. století.



Obr. 5: Růženec s korálky typu Arma Christi, dřevo, kov, 17.-18. století, inv. č. 10266. Muzeum Vysočiny Jihlava.



Obr. 6: Obrázek s vyobrazením člena náboženského bratrstva držícího v ruce růženec opatřený nezbytným Credo křížem. Stejnou úlohu původně plnily i námi popisované kříže. Kolem 1782/1790, Salzburg, soukromá sbírka. Převzato z: Keller – Neuhardt 2010, Abb. 70, s. 91.

(obr. 7). Jde také o plasticky provedené mosazné odlitky ukřižovaného Krista odlévané přímo s křížkem. Těla Krista ani u těchto položek nepřesahují šířku svislého břevna. Detaily odlitků jsou neostré. Nohy a ruce mají odlitky takřka napnuté a bederní roušky můžeme rozpoznat v náznaku. U obou křížků se nad postavou Krista nachází obdélná tabulka s nápisem (INRI) a na spodních koncích svislých břevna jsou umístěny Adamovy lebky se zkříženými hnaty. Rubová strana u těchto odlitků je hladká.

Jak již bylo řečeno i poslední odlitky lze interpretovat podobně jako položky inv. č. J08/B/14753 a J08/B/14776 pouze s tím rozdílem, že datačně tyto předměty spadají do druhé poloviny 18. století.

Obdobně lze vyhodnotit i položku J08/B/14782 (zlomek olověného jetelového kříže), na kterém je také zřetelná plasticky provedená postava ukřižovaného Krista, jež byla odlita spolu s křížem. I tento Kristus má tělo značně schematizované, které nedosahuje šíře dřívku a jehož muskulatura je nezřetelná. Hlavu má natočenu k pravému rameni a paže napnuty v úhlu cca 60° k ose těla. Nohy na odlitku nejsou zřetelné. Bederní roušku můžeme rozpoznat pouze v náznaku. Nad hlavou Krista se nachází nečitelný nápis. Horní i dolní část svislého břevna předmětu je odlomena. Na rubu předmětu lze rozpoznat náznak jednoduchých geometrických tvarů.

Další dvě inv. č. J08/B/14756 a J08/B/14768 jsou takřka totožné, jetelové kříže s tělem ukřižovaného Krista, které mají nad horní hranou svislého břevna podélné ouško provlečené kroužkem a na patě kříže neprovrtané plošky pro druhá podélná očka



Obr. 7: Položka inv. č. J08/B/14756 je jedním z pěti křížků nalezených na lokalitě, které původně patřily k růžencům – tzv. Credo kříže. Muzeum Vysočiny Jihlava.

Medailony

Z celého nálezového souboru jsou informačně nejprůnosnější medailony. Celkově jich bylo v rámci výzkumu zachyceno sedmnáct a byly vyrobeny v rozmezí osmnáctého až dvacátého století (inv. č. J08/B/10336, J08/B/14745, J08/B/14746, J08/B/14749, J08/B/14752, J08/B/15855, J08/B/14758, J08/B/14759, J08/B/14761, J08/B/14784, J08/B/14786, J08/B/14789, J08/B/14790, J08/B/14791, J08/B/14792, J08/B/15851 a J08/B/15862).

Medailony byly zhotoveny převážně z mosazi, přičemž inv. č. J08/B/10336, J08/B/14749, J08/B/14755, J08/B/14761, J08/B/15784, J08/B/14786, J08/B/14790, J08/B/14791, J08/B/14792, J08/B/15851 a J08/B/15862 byly odlity a inv. č. J08/B/14758, J08/B/14749, J08/B/14752 a J08/B/14789 vyraženy. Samostatnou výrobní skupinu tvořily inv. č. J08/B/14746 a J08/B/14759, které byly vytvořeny kombinovanou technikou s použitím kovu, skla a papíru.

20. století

Jedním z nejmladších medailonů je inv. č. J08/B/14784 s vyobrazením hlavy světce a opisem S. BOSCO (obr. 8) na straně jedné a obrazem Marie s Ježíškem na straně druhé. Kolem Marie se nachází opis AUXILIUM CHRISTIANORUM, který můžeme přeložit jako „křesťanská pomoc“.



Obr. 8: Jedním z nejmladších medailonů ze souboru je inv. č. J08/B/14784 s vyobrazením hlavy světce a opisem S. BOSCO na straně jedné a obrazem Marie s Ježíškem na straně druhé. Kolem Marie se nachází opis AUXILIUM CHRISTIANORUM, který můžeme přeložit jako „křesťanská pomoc“. Muzeum Vysočiny Jihlava.

Medailon se vztahuje k činnosti Jana Bosca, který se narodil 16. srpna 1815 v Castelnovu d'Asti v Itálii, v rolnické rodině. Ve světcově životopisu je zdůrazňováno, že již od mládí měl tendenci zasvětit svůj život mládeži a její výchově v křesťanském duchu. Poté, co se stal knězem, začal tyto své představy postupně realizovat. Zaměřil se na práci s dělnickou mládeží (obr. 9), snažil se smysluplně organizovat jejich volný čas a následně jim pomáhal i ve studiu.

Zakládal učňovské školy a pomáhal zajišťovat jejich provoz. Zároveň stál u zrodu tří křesťanských sdružení. V roce 1859 založil Společnost sv. Františka Saleského (salesiány), v roce 1872 Institut Dcer Panny Marie Pomocnice (salesiánky) a v roce 1876 Sdružení salesiánů - spolupracovníků, u kterého se od počátku předpokládalo, že coby třetí větve salesiánské rodiny bude soustřeďovat ty křesťany, kteří chtějí v salesiánském duchu společně podporovat druhé (zejména právě sociálně znevýhodněnou mládež) a pomáhat jim zapojit

se do řádného života. Jan Bosco zemřel v Turíně 31. ledna 1888. Za svatého byl prohlášen v roce 1934 Piem XI. (k této problematice blíže Ravik 2006, 289-290).

Hlavním přínosem Jana Bosca byla jeho „jedinečná výchovná metoda tzv. preventivní systém založen na rozumu, náboženství a laskavosti. Systém inspirovaný láskou zakořeněnou v živém setkání s Ježíšem Kristem, především v eucharistii, v neomezené důvěře v Pannu Marii, ve věrnosti církvi a jejímu učení“ (k této problematice blíže <http://www.sdb.cz/jan-bosco>).

Dá se oprávněně předpokládat, že předmětný medailon patřil praktikujícímu křesťanu, dle rozměru a provedení předmětu spíše ženě, která se ztotožnila s myšlenkou prosazovanou salesiány a pravděpodobně byla i členkou druhé či třetí větve salesiánské rodiny. Tomu odpovídá použitá ikonografie i nápisy (nelze ale jednoznačně vyloučit ani vlastnictví medailonu malým dítětem). Z hlediska datace lze výrobu medailonu umístit do první poloviny 20. století, pravděpodobně za rok 1934, kdy byl svatořečen.



Obr. 9: Charakteristické vyobrazení J. Bosca v obklopení mladými chlapci. Tisk Itálie 20. století. Sbírka Martina Omelky.

a denně se modlit Ave Maria, doplněnou o frázi „Heilige Jungfrau Maria, bitt' für uns und für die armen kleinen Heidenkinder!“. Pokud této povinnosti nebyly děti schopny dostát, byli jejím plněním povinováni rodiče (Pahl 2006, 208).

Dnes už spolek pod tímto názvem neexistuje, nahradila ho organizace „Päpstliches Missionswerk der Kinder“ - Papežská dětská misie - Papežská misijní díla (dále PMD), která je nástrojem vatikánské Kongregace pro evangelizaci národů. Působí v 200 zemích světa při národních biskupských konferencích. Na území České republiky byla činnost organizace obnovena v roce 1993 jmenováním českého národního ředitele

Do přibližně stejné doby, případně jen do doby o něco málo starší, můžeme zařadit i další medailon J08/B/14791. Litý medailon oválného tvaru nese na líci vyobrazení Panny Marie s Ježíškem na pravé ruce a opisem HL MARIA U JOSEPH BITTLE FÜR UNS. Na rubové straně můžeme rozeznat část mužské postavy se svatozáří kolem hlavy, s lilii v levé ruce a opisem UND FÜR DIE ARMEN HEIDENKINDER. Opisy lze volně přeložit jako „Sv. Marie a Josefe orodujte za nás a za všechny chudé pohanské děti“. Zmínka o pohanech řadí medailon jednoznačně k předmětům, které měly přímou souvislost s katolickou misijní činností konce devatenáctého či počátku dvacátého století. Jde o předmět související s některou z odnoží spolku „Kindheit-Jesu-Verein zur Rettung der Heidenkinder“, založeného v roce 1843 v Paříži. Prvořadým úkolem tohoto spolku byla křesťanská výchova dětí. Zároveň se jednalo o spolek misijní, v němž se měly křesťanské děti modlit za zdar misí u pohanských dětí a měly tuto činnost podporovat finančními dary z vlastních prostředků. Předsedy spolku byli faráři, případně určení zástupci, členové spolku byli povinni hradit pevně stanovený příspěvek

PMD. Pod jeho vedením se dobrovolníci z řad katolíků snaží o propagaci práce katolických misíí ve světě a o finanční, materiální a personální podporu těchto misíí.

Na přelom devatenáctého a dvacátého století lze umístit i další nalezený medailon (inv. č. J08/B/14789). Jedná se o ražený oválný předmět s vyobrazením prostovlasé P. Marie na jedné straně a písmenem M, křížem, srdcem Marie a Krista na druhé straně medailonu. Zatímco postava Marie na lici je obklopena opisem: MARIA OHNE SUND EMPFANGEN BITT FÜR UNS DIE WIR ZU DIER UNSEREN ZUFLUCHT NEMHNE 1830 - volný, používaný překlad zní: „Bez hříchu počatá Panno Maria, oroduj za nás, kteří se k tobě utíkáme“ (Harrer - Matuška 2010, 22). Rubovou výzdobu obklopuje pouze dvanáct pěticípých hvězd (obr. 10 až 13).



Obr. 10: Charakteristické pro medailony znázorňující legendu o druhém zjevení Panny Marie Kateřině Zoe Labouré jsou, vedle opisu a letopočtu, výrazné paprsky vycházející z Mariiných rukou, inv. č. J08/B/14789. Muzeum Vysočiny Jihlava.



Obr. 11: Fasáda kaple “Neposkvrněné Panny Marie Zázračné medailky” v Paříži na Rue du Bac 140. Převzato z: Harrer – Matuška 2010, přebal.



Obr. 12: O oblíbenosti medailonu typu "Neposkvrněné Panny Marie Zázračné medailky" mezi katolickými věřícími svědčí skutečnost, že se prakticky v nezměněné podobě vyrábí dodnes. Na vyobrazení je „španělská“ varianta medailonu z roku 2011 - líc. Sbírka Martina Omelky.

Charakteristické pro medailony tohoto typu jsou, vedle opisu a letopočtu, výrazné paprsky vycházející z Mariiných rukou. Jedná se o znázornění legendy druhého zjevení Panny Marie Kateřině Zoe Labouré z 27. listopadu 1830. Kateřina církevní komisi prošetřující setkání popsala událost takto: „Večer kolem půl šesté jsem směřem od kůru zaslechla jakoby šum hedvábí. Když jsem se podívala tím směrem, spatřila jsem Pannu Marii. Stála ve výšce obrazu svatého Josefa. Byla střední postavy, šaty měla z narůžovělého hedvábí, rukávy volně spuštěné. Na hlavě měla bílý závoj, který jí sahal až k nohám, pod závojem byly vidět hladce učesané vlasy. Tvář měla odhalenou. Stála na polovině bílé koule. Pod jejíma nohama byl had nazelenalé barvy se žlutými skvrnami... Oči měla obrácené k nebi. V rukou držela malou kouli, na níž se tyčil zlatý křížek. Podívala se na mne, její tvář byla krásná. Uslyšela jsem vnitřní hlas: Ta koule představuje celý svět...každého člověka zvlášť“. Jak Kateřina před komisí dále uvedla, její setkání s Marií se toho večera skládalo ze tří samostatných výjevů. Druhý výjev popsala takto: „Na rukou Panny Marie jsem si všimla prstenů s drahokamy. Na každém prstě byly tři... (Jakoby patnáct tajemství růžence!). Řekla mi: Jas paprsků vyzařujících z drahokamů je symbolem milostí, které rozdám všem, kdo o ně prosí. Některé drahoka-

my nezářily. Ty představují milosti, o něž lidé zapomínají prosit. Panna Maria mi dala pochopit, že jí je milé, když ji prosíme... Potom koule z rukou Panny Marie zmizela. Ruce, z nichž zářily překrásné paprsky, spustila k zeměkouli, na níž stála. Utvořil se oválný obraz a v půlkruhu byl nápis - modlitba zlatými písmeny: Bez hříchu počatá Panno Marie, oroduj za nás, kteří se k tobě utíkáme. Vnitřní hlas mi řekl: Dej zhotovit takovou medailku. Ti, kdo ji budou s důvěrou nosit, dostanou mnoho milostí.“

Poslední „vidění“ Kateřiny z onoho večera se vztahovalo k zadní straně výzdoby medailky: „Zdálo se mi, že se oválný obraz otočil. Viděla jsem kříž vyčnívající nad monogram M a pod ním přesvatá Srdce Pána Ježíše a Panny Marie. Rozpoznala jsem je dobře, protože nad jedním byla trnová koruna a druhé bylo probodeno mečem. Přitom jsem znovu slyšela slova: Je třeba dát razit takovou medailku! Ti, kdo ji budou posvěcenou a s důvěrou nosit a zbožně se modlit, dostanou zvláštní milosti a ochranu.“

Nakonec Kateřina do protokolu dodala: „Velmi jsem chtěla vědět, jaký nápis je třeba dát na druhou stranu oválného obrazu. Mnoho jsem se za to modlila, až jsem pochopila, že kříž, písmeno M a dvě srdce hovoří dostatečně.“

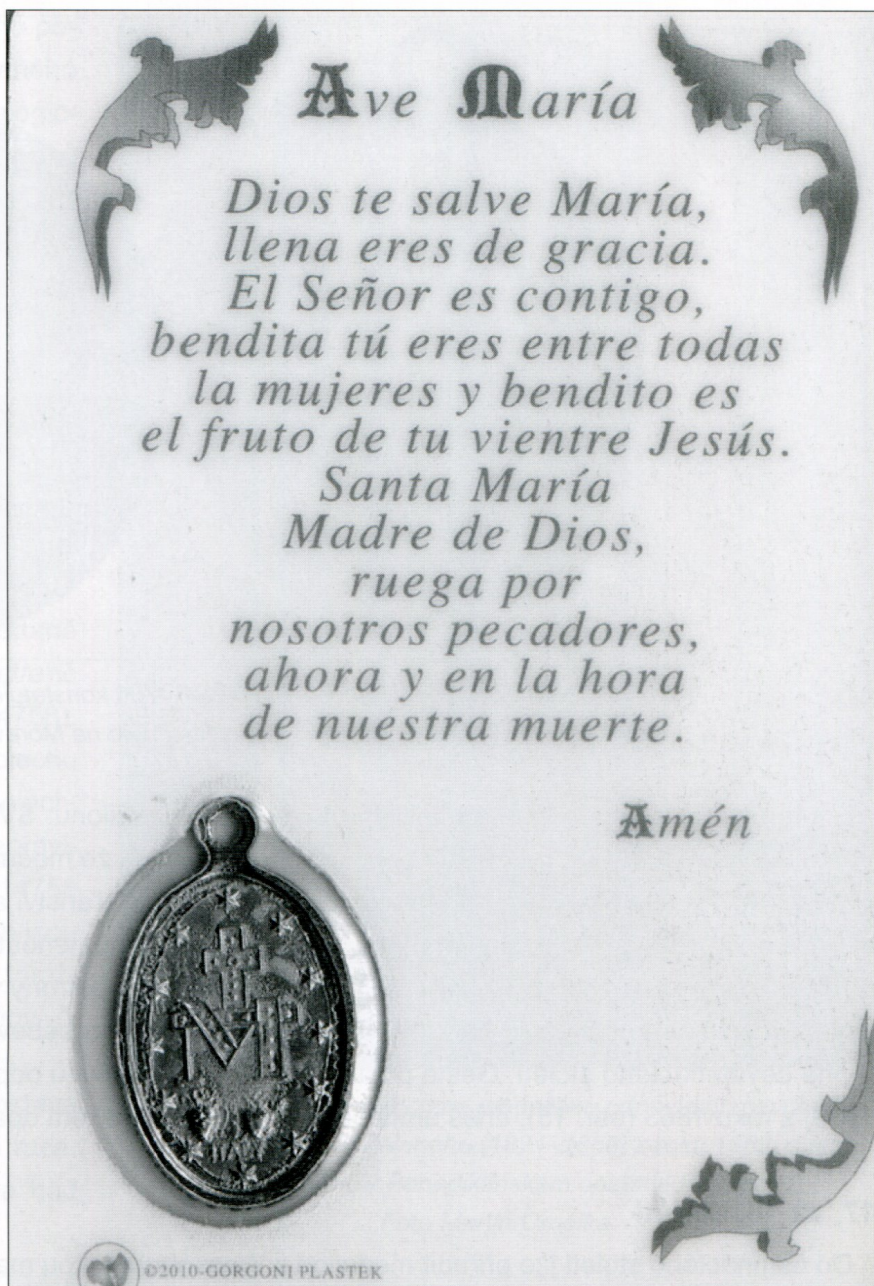
Vedle zjevení z 27. listopadu 1830 měla mít Kateřina ještě další dvě. Pro nás však již nejsou důležitá. Naopak zajímavé pro nás je, že snaha Kateřiny o prosazení výroby a uvedení svátostky do oběhu mezi věřící narážela od počátku na poměrně velký odpor příslušných představitelů církve. Výpovědi Kateřiny komisi

příliš nepřesvědčily a Kateřina sama začala nakonec tvrdit, že si na nic ze setkání již nepamatuje. Přesto byly v roce 1832 vyraženy první medailky u pařížské firmy Vechette, a to bez souhlasu církevních institucí. Představitelé katolické církve zahájení výroby pouze tolerovali a dál prošetřovali údajné zjevení.

Z hlediska uctívání se medailonek vztahuje k Marii, Kristovi a dvanácti apoštolům. Mezi věřícími byla medailka chápána jako předmět pomáhající v boji s nemocí, zajišťující boží ochranu a pomáhající obracet nevěřící na víru. Popisovaná svátostka je jednou z prvních náboženských medailek, které se opět výrazněji prosadily po výrazném úpadku zájmu praktikujících katolíků o podobné pověrečné předměty na přelomu osmnáctého a devatenáctého století. Za prvních deset let výroby bylo vyprodukováno pouze firmou Vechette osmnáct milionů měděných a dva milióny zlatých svátostek (Harrer - Matuška 2010, 25). Posledním předmětem z uvedeného souboru medailonů, který lze datovat do dvacátého století, je odlietek ve tvaru holubice s roztaženými křídly (inv. č. J08/B/14761). Holubice symbolizuje ducha svatého, který byl mimo jiné úzce spojován s latinským obřadem biřmování. Svátost biřmování je udělována prostřednictvím pomazání olejem na čelo spolu se slovy: *Accipe Signaculum doni Spiritus Sancti*, tj. přijmi pečeť darů Ducha svatého. Je tedy možné, že se jedná o upomínku právě na tento obřad. Obdobné závěsky jsou známy z německého prostředí - nelze tedy vyloučit, že jde o koncový závěsek z růžence typu „Sieben Gaben des Heiligen Geistes“, volně přeloženo růženec typu „Sedm darů ducha svatého“, který je rozšířen v německých oblastech hlavně v dnešní době (k této problematice blíže <http://www.rosenkranzgebete.de/rosenkranzmodelle/index.php>). Výrobu popisovaného závěsku od sv. Jakuba v Jihlavě lze na základě analogií klást někde do první poloviny 20. století.

19. století

Na rozdíl od jiných medailonů ze souboru ikonografickou výzdobu inv. č. J08/B/14786 rozpozná pravděpodobně každý. Lícová strana medailonu nese vyobrazení dvou stojících postav, mezi nimiž je umístěn kříž. Postava vpravo od kříže drží v levé ruce knihu (obr. 14), postava vlevo od kříže se svatozáří před sebou drží desku.



Obr. 13: Rub medailonu.



Obr. 14: Nápis na medailonu inv. č. J08/B/14786 konstatuje, že medailon byl vyroben u příležitosti oslav výročí příchodu Cyrila a Metoděje na Moravu. Muzeum Vysočiny Jihlava.

Snadnému určení napomáhá i český opis na rubu medailonu: SV: CYRILL A METHODEJ APOŠT: SLOVANŠTI PAMATKA NA VELEHRAD 1863. Nápis konstatuje, že medailon byl vyroben u příležitosti oslav výročí příchodu Cyrila a Metoděje na Moravu, kteří zde šířili křesťanství a jako první přeložili do staroslověnštiny biblické texty. Primárním posláním medailonu tedy bylo připomenout tuto důležitou církevní událost. Během oslav milénia v roce 1863 byli Cyril a Metoděj prohlášeni za patrony všech slovanských národů. Použití češtiny na medailonu poukazuje na znovuzískání národnostního sebevědomí Čechů a Moravanů v druhé polovině devatenáctého století. Gesta postav světců na medailonu odpovídají obrazu Josefa Zeleného (1824-1886) z roku 1863 (obr. 15), dnes umístěnému v benediktinském opatství Rajhrad.

17. až 18. století

Do osmnáctého století lze přiřadit medailon s Wessobrunnskou madonou (J08/B/15851). Jedná se o oválný, litý medailon z mosazi, který má na líci znázorněno poprsí prostovlasé Marie s věncem květů na hlavě v bohatém oděvu se skupinou hvězd kolem hlavy. Opis na lícové straně: IMAG. IMAC. NOC. _ B.V.M. I. WESS. jednoznačně odkazuje na kult Wessobrunnské Marie stejně jako dvě plamenná srdce v sluneční záři se dvěma nápisy IHS a MAR. a opisem S.S. CORDA.

Medailony s touto, případně obdobnou výzdobou nejsou přímo poutní záležitostmi. Zde realizované vyobrazení Marie (Matky krásné lásky) je úzce spojené s náboženským bratrstvem působícím při významném benediktinském klášteře ve Wessobrunnu (blíže k bratrstvu a jeho medailonu Čiháčková - Omelka - Řebouňová 201, 1029-1049). Tento kult zažíval rozkvět hlavně v osmnáctém století. Samotný milosrdný obraz, předloha popisovaného medailonu, vznikl roku 1704 a dnes se nachází v jednom z postranních oltářů farního kostela sv. Jana Křtitele ve Wessobrunnu. Maria na něm vyhlíží jako jemná dívka s hlavou mírně skloněnou k levému rameni, jejíž spletené vlnité vlasy zdobí bohatý věnec z růží a lilií. Právě účes a věnec jsou pro zobrazení tohoto ikonografického typu Marie příznačné. Autorem obrazu, vytvořeného původně jako portrét blíže neznámé německé princezny, byl otec Innozenz, laický bratr z řádu benediktinů (Winhard 1999, 94). K Panně Marii Wessobrunnské, známé jako „Mutter der Schönen Liebe“, se lidé často modlili za uzdravení nemocných dětí. Jméno je údajně odvozeno ze starozákonních textů, které se vztahují k Boží moudrosti. Wessobrunnská Panna Marie byla zároveň považována i za Immaculatu, na což poukazuje věnec lilií a růží,

jakožto symbol zázraku neposkvrněného početí (Winhard 1999, 96). Datace nalezeného medailonku se mimo jiné opírá o analogické nálezy z jiných archeologických výzkumů a lze ji rámcově položit do 18. století, ne však před rok 1710, kdy bylo dne 25. října bratrstvo právně ustaveno papežským listem Klementa XI. (Winhard 1999, 98). Za výrobce ražených medailek s opisem „Matky krásné lásky“ se považuje dílna rodiny Seelů v Salzburgu (Fassbinder 2003, 195).

Poměrně známé a na archeologických výzkumech novověkých kostelů a hřbitovů také často nalézané jsou medailony s vyobrazením svatého Benedikta na jedné straně a štítu s křížem svatého Benedikta na straně druhé (inv. č. J08/B/14752 a J08/B/14758). Medailony jsou vyrobeny z měděného plechu s plochými nepravidelnými očky na vrcholech. Střížek inv. č. J08/B/14752 má tvar nepravidelného osmiúhelníku a inv. č. J08/B/14758 je oválný. Schémata vyobrazení v polích jsou u obou medailonů v zásadních rysech totožná, a proto provedeme pouze rozbor inv. č. J08/B/14758.

Na líci medailonu se nachází stojící postava v sutaně s holí ve tvaru kříže v pravé ruce, v levé ruce drží pohár, z něhož vylézá had (obr. 16 a 17).



Obr. 15: Postavy světců na medailonu odpovídají rozvržení obrazu od Josefa Zeleného (1824–1866) z roku 1863, dnes umístěného v Benediktinském opatství Rajhrad.
Foto Martin Omelka.



Obr. 16: Poměrně známé a na archeologických výzkumech novověkých kostelů a hřbitovů také často nalézané jsou medailony s vyobrazením svatého Benedikta na jedné a štítu s křížem svatého Benedikta na druhé straně, inv. č. J08/B/14752. Muzeum Vysočiny Jihlava.



Obr. 17: Svatý Benedikt na obraze Martina Johanna Schmidta z roku 1772 drží „nezbytný“ pohár s hadem. Benediktinské opatství Melk. Převzato z: Kowarik 1980, nečíslovaná barevná příloha.

Postava má kolem hlavy svatozář. Po pravé a levé straně postavy opis: CRVX:S:P:BENEDICTI. Na rubové straně lze rozeznat štít s křížem svatého Benedikta s písmeny C S P B mezi rameny, písmeny CSSML na svislém břevnu a písmeny ND-SMD na vodorovném břevnu. Opis kříže tvoří písmena V.R.S.N.S.M. V.S.M.Q.L.I.V.B.IHS.

Abychom pochopili význam a funkci medailonu, je zapotřebí si alespoň částečně rozebrat zkratky nápisů na popisovaném předmětu. Latinské barokní nápisy vyjádřené zkratkou najdeme na drobném medailonu tři a spolu s nimi dvě zkratky jmen.

První nápis se nachází na líčové straně a lze jej doplnit na CRVX S[ANCTI] P[ATRIS] BENEDICTI - v překladu tedy Kříž svatého otce Benedikta.

Další nápis je umístěn ve středové ploše rubové strany a skládá se ze tří vět a jména. Až na vložené jméno představuje ustálenou formu zobrazení takzvaného kříže sv. Benedikta. První věta, vyjádřená čtyřmi písmeny, je umístěna mezi jednotlivými rameny kříže a představuje jinou formu

zkrácení věty C[RVX] S[ANCTI] P[ATRIS] B[ENEDICTI], známou již z líčové strany popisovaného medailonu. Zkratka druhé věty je umístěna ve svislém a vodorovném rameni kříže a v nezkrácené verzi zní: C[RVX] S[ACRA] S[IT] M[IHI] L[VX] N[ON] D[RACO] S[IT] M[IHI] D[VX]; v překladu: Kříž svatý budiž světlem mým, ne drak budiž mi vůdcem [zlým]. Zkratku poslední věty z rubové strany najdeme v místě vnitřního opisu medailonu a je ukončena jménem Ježíše. Její nezkrácená forma zní: V[ADE] R[ETRO] S[ATANA] N[VMQVAM] S[VADE] M[IHI] V[ANA] S[VNT] M[ALA] Q[VAE] L[IBAS] I[PSE] V[ENENA] B[IBAS] I[ESVS] H[OMINIS] S[ALVATOR] - v překladu: ustup dále, Satane, aniž k hříchu nerad' mně; hříšné jest, co slibuješ, sám nechť si jed vypiješ. Ježíš, spasitel člověka (Vilímková - Preiss 1989).

První medailony s použitým vyobrazením jsou doloženy již k roku 1647 v jižním Německu. Od počátku jim lidová zbožnost přisuzovala velice rozsáhlou ochrannou účinnost. Měly fungovat proti zlým duchům, a proto se feniky vkládaly do základů domů, vsouvaly se pod prahy či naopak do kleneb novostaveb. Stejně tak se věřilo, že umístí-li se medailon pod žlab, ochrání jeho moc dobytek před nemocí, či že pokud se dá na místo ohrožené povodní, svátostka velké vodě zabrání. Medaile se také zaorávaly do polí s vírou v její moc při ochraně úrody před nečasem. V neposlední míře byly medailony s Benediktovou symbolikou chápány jako univerzální prostředek proti moru, posedlosti zlým duchem, horečce, růži, latíazii, epilepsii či otravě nápoji obecně (k této problematice blíže Frolík - Musil - Omelka - Řebounová 2010, 193-208).

Za hlavní centrum výroby těchto medailonů se pokládá dílna benediktinského kláštera sv. Petra v Salzburgu. Na základě analogií lze oba předměty datovat před rok 1741, pravděpodobně do první poloviny osmnáctého století.

Postava svatého Benedikta spolu se štítem a křížem svatého Benedikta se objevuje i na další svátostce (inventární číslo J08/B/14749). Na líci tohoto osmihranného, mosazného předmětu jsou vyraženy dvě stojící postavy s berlami doplněnými malými křížky. Stejně jako u předchozích položek drží Benedikt v pravé ruce pohár, z kterého vylézá had. Scholastika stojící vpravo drží v levé ruce knihu a na ní sedí holubice. Po pravé a levé straně postav světců je opis: S:BENEDICTI. S. SCHOL. Mezi postavami je umístěn zdobný štít s křížem svatého Benedikta se zaběhnutou formou nápisů (viz rozbor položek J08/B/14752 a J08/B/14758). Na rubu medailonu je vyražen jezdec v římské zbroji držící v rukou kopí, kterým útočí na draka a opis S. GEORGIVS.

Díky nápisům víme, že se jedná o medailon zasvěcený Benediktovi, Scholastice a Jiřímu, navíc Benediktovu kříži a Benediktovu požehnání. Otázkou zůstává, proč výrobce svátostky kumuloval symboliku právě těchto tří světců na jednom předmětu. Blízký vztah mezi Benediktem a Scholastikou je známý. Jednalo se o bratra a sestru a také o zakladatele benediktinů a první benediktinskou řeholnici. Navíc je tato dvojice pohřbena ve společném hrobě v klášteře na Montecassinu. Blízkost sourozenců za života i po smrti je znázorněna právě tím, že jsou oba umístěni na přední straně medailonu.

Pokud se chceme dobrat důvodu připojení vyobrazení svatého Jiří na rubové straně, musíme si připomenout jedno ze základních pravidel výroby ochranných katolických svátostek v době baroka. Ochrana proti danému druhu nebezpečí nebo nemoci se kumulovala právě vyšším počtem světců chránících před stejnou hrozbou.

Svatý Benedikt byl v baroku chápán jako ochránce proti moru, posedlosti zlým duchem, horečce, růži, laťiázi, epilepsii či otravě nápoji obecně, navíc měl přisouzenou schopnost chránit budovy a pole proti nepřízní počasí a živelným pohromám. Scholastika byla ctěna jako ochránkyně proti dešti a blesku a Jiří jako hráz proti moru, horečce a kožním chorobám, navíc jako přímlovce za dobré počasí.

Z uvedeného vyplývá, že společným jmenovatelem pro umístění postav na medailon byla předpokládaná „způsobilost“ jednotlivých světců ovlivnit nepřízeň počasí. U sv. Benedikta a Jiřího pak ještě schopnost ochrany i proti moru, případně jeho prvotním příznakům.

Co se týká výroby, je pravděpodobné, že se jedná o produkt některé z dílen v Augsburgu. Tyto dílny obdobné motivy na své medailony umísťovaly. Úplně shodný výrobek, přiřaditelný konkrétnímu výrobcí, prozatím není znám. Datačně lze výrobu medailonu zařadit do průběhu osmnáctého století.

Stejným způsobem se při rozkrývání významu medailonu dá postupovat i u inv. č. J08/B/14792. Na líci drobného stříbrného odlitku jsou dvě stojící postavy. Levá drží knihu, pravá lilii. U levé postavy jsou rozlišitelná písmena S. I, u pravé písmena S. F. Mezi postavami se objevuje nápis IHS s křížkem nad H. Rub předmětu tvoří tři stojící postavy, přičemž prostřední drží v ruce rýč. Pod postavami jsou písmena S.T.S.I.S.F.

Na základě M. Omelkou provedeného ikonografického rozboru (rozbor je rozsáhlý, a proto mu bude věnována samostatná studie) lze konstatovat, že se jedná o medailon s vyobrazením sv. Ignáce z Loyoly, sv. Františka Xaverského, sv. Terezie, sv. Izidora a sv. Filipa Neri. Spojovacím článkem jednotlivých postav bylo v tomto případě datum jejich kanonizace. Pětice byla svatořečena během jednoho slavnostního obřadu dne 12. března 1622 papežem Řehořem XV. Tento papež byl mimo jiné aktivním propagátorem protireformace a velmi se angažoval v misijní činnosti. Z jeho iniciativy vznikla roku 1622 i kongregace Propagandy víry, které podléhaly všechny katolické misie. Stala se jednou z devíti kardinálských kongregací římské kurie, přičemž jejím úkolem bylo řídit a koordinovat misionářskou činnost a protireformační aktivity katolické církve. A právě propagace protireformačních myšlenek a vyjádření osobního prokatolického postoje majitele medailonu byla s největší pravděpodobností hlavním posláním tohoto předmětu.

Obdobný úkol měla jistě i další mosazná svátostka J08/B/10336, na jejíž jedné straně se nachází poprsí Ignáce z Loyoly s opisem SA IGNATIVS.SI a na druhé straně poprsí Františka Xaverského doplněného zkratkou S. FRANCIS XAVE. I k tomuto předmětu lze vztáhnout veškerá fakta týkající se katolické propagandy spojené s činností papeže Řehoře XV. Oproti předcházejícímu předmětu hrála u této svátostky svoji nemalou úlohu i propagace takzvaného Tovaryšstva Ježíšova (Jezuitského řádu), jehož spoluzakladateli oba jmenovaní byli. Vedle hlediska propagace víry však mohla svátostka ochránit svého držitele také před morem. Jak Ignác z Loyoly, tak František Xaverský jsou totiž chápáni i jako pomocníci proti moru. Výroba obou náboženských medailí (inventurní číslo J08/B/14792 a J08/B/10336) spadá do doby po roce 1622 (datum svatořečení).

Dalším nálezem je oválný mosazný poutní medailon ze Staré Boleslavi (inv. č. J08/B/14745). Na líci předmětu lze rozeznat poprsí svatého Jana Nepomuckého s pěticí hvězd ve svatozáří. Ruce světce jsou v kajícím gestu. Okolo výjevu čteme opis (IOAN NEPOMVC.M.CAN.PROM), na rubu svátostky je vyobrazen kříž s Kristem, u jehož paty jsou tři postavy a při okraji medailonu opis (CRVCIFIXVS VETERO: BOLESLAVIAE).

Nepomuckého kult je jedním z nejznámějších na našem území, proto vynecháme jeho podrobný popis a rozebereme pouze ikonografii medailonu. Na rubu předmětu je kříž s Kristem, kterého obklopuje několik postav a opis, jenž lze přeložit jako „Staroboleslavský kříž“. Pouť ke „Staroboleslavskému zázračnému kříži“ vychází z legendy o „zázraku svědky přísne doloženého“, kdy Kristus na kříži zavěšeném v kostele svatého Václava opakovaně zavíral a otevíral oči. Tento zázrak, který se udál v roce 1689, dosvědčilo na čtyřicet přímých svědků včetně superiora rezidence Tovaryšstva Ježíšova ze Staré Boleslavi (Příbil 1931, 58). Vzhledem k propojení vyobrazení kříže na jedné a poprsí Jana Nepomuckého s přídomek S. v opisu je zřejmé, že se jedná o medailon vyrobený po roce 1729 (datum svatořečení Jana Nepomuckého). Předmět odpovídá položce 243 v Příbilovi (Příbil 1931, položka 243), ale námi popisovaný kus je vyroben z mosazi na rozdíl od zde publikovaného stříbrného provedení.

I další inv. č. J08/B/14790 je oválným, litým mosazným medailonem. Na líci vidíme stojící postavu se svatozáří, která před sebou drží roušku s obličejem Krista. Kolem postavy je opis: SANCT. VERONI. Pod nohama postavy vidíme nápis ROMA (obr. 18). Na jeho rubu lze rozeznat postavu se svatozáří, která nese přes rameno kříž. Opis kolem výjevu je TOL.CRV. S. Zkratku lze interpretovat jako Tollo Crux Sancti, tedy Nesu kříž svatý.



Obr. 18: Medailon inv. č. J08/B/14790 ikonograficky vychází z 6. zastavení křížové cesty. Muzeum Vysočiny Jihlava.



Obr. 19: Křížová cesta Ježíše Krista (6. zastavení), polychromovaná řezba z kostela sv. Juraja ve Svätom Jure, Slovensko, 19. století. Foto Martin Omelka.

Výjev odpovídá 6. zastavení křížové cesty Ježíše Krista (obr. 19), na které mu Berenice (Ježíšova učednice) podala potní roušku, aby si mohl otřít orosenou a zakrvavenou tvář. Po použití Kristus roušku Berenice vrátil a ta následně zjistila, že na ní zůstala obtisknuta jeho tvář. Rouška byla uložena v svatopetrském chrámu v Římě a Berenice se na památku události začalo říkat Veronika (z „vera icon“ tedy „pravá podoba“ - obr. 20). Nápis ROMA přiřazuje výrobek k produkci římských kovolijců a datačně ho můžeme zařadit do období 17. až 18. století.

Medailonek pod inventárním číslem J08/B/15862 je drobný ovál s třemi výstupky, odlitý z mosazi. Avers předmětu zdobí motiv prostovlasé P. Marie s rukama sepjatýma na hrudi, která má kolem hlavy svatozář z hvězd a stojí na půlměsíci. Okolo celé postavy je zobrazena aura. Na reversu vidíme klečící postavu před křížem. Zatímco u první postavy je jednoznačné, že se jedná o vyobrazení stojící Panny Marie (typ Immaculata), u druhé postavy není identifikace jasná. Co se týká výroby, lze tento medailon zařadit někam do 17. až 18. století.

Vedle „jednoduchých“ celokovových litých či ražených medailonů se v souboru nacházelo i několik medailonů (inv. č. J08/B/14746, J08/B/14755 a J08/B/14759), které byly sestaveny z více materiálů. Inventární čísla J08/B/14746 a J08/B/14759 jsou oválné medailony, které byly zhotoveny z kovových, jednoduše profilovaných obrouček z obecných kovů, do nichž jsou vložena dvě, dnes již značně zopolizovaná skla. Původní kresby mezi skly jsou viditelné pouze v náznaku. U inv. č. J08/B/14759 je na jedné straně kresba Piety - Panna Marie s barokní korunou, mrtvý Kristus má ruce zkřížené v klíně. Okolo kresby jsou zbytky drátěného geometrického ornamentu. Na druhé straně je v náznaku kresba Krista na kříži a nečitelný nápis. Okolo kresby jsou rozpoznatelné tytéž zbytky drátěného geometrického ornamentu.



Obr. 20: Svatovítský Veraikon je ukázkou špičkového středověkého zpracování předmětného motivu. Veraikon se nachází na zadní desce obrazu Madony svatovítské. Převzato z: Bartlová 2001, nečíslovaná barevná příloha.

U inv. č. J08/B/14746 se na líci medailonu nachází částečně čitelný nápis: s + ; _ _ _ s Nazarenus Re_ ; _ _ edikcio S. An _ _ _ _ ; nečitelné; _ _ ce Cr _ _ _ m Domini; _ dversae vicit leo de; Daud, Alleluia. Nápis lze zrekonstruovat jako: s + ; Iesus Nazarenus Rex; Benedictio S. Antonius; nečitelné; Ecce Crucem Domini; adversae vicit leo de; Daud, Alleluia a následně doplnit na náboženská provolání oslavující svatý kříž, Ježíše krále a Antonínovo požehnání. To lze na základě zrekonstruovaného nápisu doplnit do kompletní podoby: „Ecce Crucem Domini! Fugite partes adversae! Vicit Leo de tribu Juda, Radix David! Alleluia!“, tedy do podoby takzvaného Antonínova požehnání, „magické“ formule, využívané mimo jiné při exorcistických rituálech, pro boj s démony, případně na obranu proti špatnému počasí (Omelka - Řebounová - Šlancarová 2010, 473). Uprostřed tisku se nachází drobný „předmět“ pravděpodobně organického charakteru, kte-

rý by teoreticky mohl být relikvií spojenou se svatým Antonínem. Podobné zlomky částí světcova těla se v tomto období stále běžně do medailonů vkládaly s cílem zvýšit ochrannou sílu svátostky. Na rubu předmětu není možno rozeznat žádnou kresbu ani jinou výzdobu. Oba popsané medailony lze zařadit pouze obecně do období 17.-18. století.

Posledním medailonem složeným z více částí je drobný olověný medailon ve tvaru schematizovaného srdce (inv. č. J08/B/14755). Medailon se skládá ze dvou dílů a jeho lícová strana (zaklapovací víčko) má na sobě náznak Mariagramu. Tělo medailonu zdobí jednoduchý geometrický vzor a na zadní straně je rozlišitelný, opět v náznaku, Christogram s latinským křížem nad H. Medailonek je stále možno otevřít. Uvnitř se nachází drobný, pravděpodobně organický, blíže neurčený materiál. Kříž nad H v Christogramu a zároveň použití Mariagramu řadí předmět do okruhu svátostek spojených s kultem Marie a zároveň svátostek provázaných s činností jezuitů. Z hlediska výroby lze předmět zařadit také pouze rámcově do období baroka, tedy do 17. až 18. století.

Prsteny

Popisovaný soubor zahrnuje také třináct prstenů, z nichž deset pochází ze „ztrátového“ materiálu (inv. č. J08/B/10351, J08/B/14763, J08/B/14750, J08/B/14777, J08/B/14785, J08/B/15842, J08/B/15845, J08/B/15846, J08/B/15847, J08/B/15852), tři prsteny byly objeveny v hrobech (inv. č. J08/B/10348, J08/B/10349, J08/B/10350).

K výrobě šperků byly použity ve většině případů obecné kovy. Jeden prstýnek je pocínovaný (J08/B/14777) a tři prsteny pocházející z hrobových celků byly vyrobeny ze zlata (J08/B/10348, J08/B/10349, J08/B/10350). U inv. č. J08/B/10349, J08/B/10350 jsou dochovány zbytky emailu. Sklo nebo drahý kámen se zachoval v korunách pěti prstenů (J08/B/10348, J08/B/10349, J08/B/15847, J08/B/14785, J08/B/15845).

Tvarově jsou zastoupeny jednoduché kroužky i exempláře s bohatě reliéfně zdobenými obroučkami a korunami. Lité prsteny s inv. č. J08/B/14750 a J08/B/14763 mají vnější stranu obroučky zdobenu geometrickými motivy. U prvního vidíme stromy nebo abstraktně pojaté lidské postavy (?) a sluníčka. Druhý prsten je ozdoben soustřednými kruhy, klikatkami a rytými čarami. Na horní a spodní straně obroučky jsou patrné stopy po opracování. Bohužel oba předměty jsou bez nálezových okolností, proto je na základě technologie výroby, použitého materiálu a charakteru výzdoby řadíme do 2. poloviny 19. století (inv. č. J08/B/14750) a do 1. poloviny 20. století (J08/B/14763).

Další skupinu představují lité prsteny s osaznou (inv. č. J08/B/10351, J08/B/15847, J08/B/14785). Jejich koruna je zesílená a v obdélné osazně přidržovaly kámen nebo sklo čtyři drápky. Dochované kameny / skla u dvou exemplářů byly řezány do tvaru tabulkovce (J08/B/15847, J08/B/14785). I když se tento brus i způsob zasazení kamene objevuje již od 16. století, zpracování výrobků odpovídá až 18. století (inv. č. J08/B/10351 - 18.-19. století, J08/B/15847 - 18. století, J08/B/14785 - 18. století). Tvarově podobný prsten s inv. č. J08/B/15852 má osaznu ve tvaru šestilaločného květu. Nechovaná výplň byla zasazena formou a jour, tedy tak, aby byl kámen viditelný i z vnitřní strany obroučky. Předmět na základě technologie zpracování datujeme do 18.-19. století. Dalším prstenem se zasazeným „kamenem“ je inv. č. J08/B/15845, jehož čtvercovou korunu zdobí broušené sklo ve tvaru osmiúhelníku, který je držen čtyřmi drápkami. Zpracování tohoto kusu odpovídá pouťovým prstenům 20. století.

K pouťovým prstenům můžeme připočíst i další exemplář, který byl ozdoben motivem kominíka, jenž nese žebřík a štětku na vymetání komínů (obr. 21; inv. č. J08/B/14777).

K označení prstenu jako „pouťového“ nás inspirují zachované formy na odlévání keramických nebo pečených perníků. Objevují se na nich zvířecí nebo rostlinné motivy, postavy svatých, ale i různá lidská zaměstnání. Náměty byly univerzální a zhotovené předměty byly vhodné jako dárek pro jakoukoli příležitost, ať už na Vánoce, Nový rok nebo dušičky. Při těchto svátcích si je vyměňovali kamarádi nebo sousedé, aby jim splnily jejich přání. Díky těmto formám, populárním hlavně v 17. a 18. století, se zobrazení šířila dál (Reichsstadt Museum 2000, 78). Motivy se kontinuálně udržovaly a našly své uplatnění i o století později, na prstýnku z 1. pol. 20. století.

Z ženského hrobu (H 120; inv. č. J08/B/10350) pochází jemný zlatý prstýnek zdobený květinovými rozvilinami, který můžeme s velkou pravděpo-

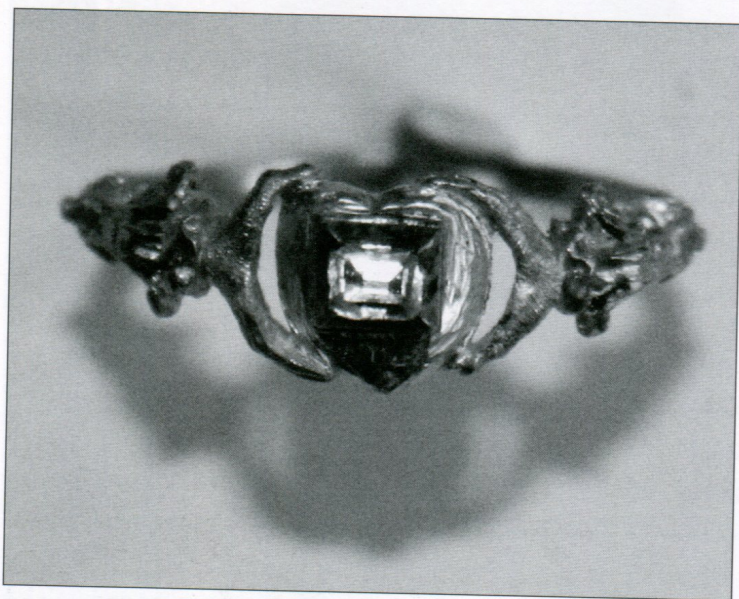


Obr. 21: Prsten s motivem kominíka, obecný kov, pocínovaný, 1. polovina 20. století, inv. č. J08/B/14777.

Muzeum Vysočiny Jihlava.

dobností zařadit do kategorie milostných šperků. Zbytky emailu dávají tušit, že šperk byl původně celý pokryt barevným smaltem. Dataci předmětu klademe na základě užití techniky a výzdoby do 17. století.

Nepochybně milostným šperkem je unikátní nález prstenu (obr. 22, inv. č. J08/B/10349) v hrobě č. 126. Bohatě zdobený prsten s vegetabilně a architektonicky pojatými rameny zakončují dvě ruce, jež ve středu svírají gravírované srdce. Ze srdce vystupuje obdélná jehlancová osazna, ve které je zasazen diamant řezaný do tabulkovce. Srdce je gravírováno i na zadní straně, obroučka i ramena prstenu jsou hladká. Tento typ prstenu se nazývá fede ring (z italského mani in fede = ruce ve věrnosti) a byl nejčastěji používán jako snubní nebo zasnubní prsten. Zasazený diamant měl podporovat porozumění a prodlužovat život (Watteck 2004, 46). Tento šperk byl vyroben v časovém rozmezí přelomu 16. a 1. poloviny 17. století.



Obr. 22: Bohatě zdobený prsten fede ring z hrobu č. 126, zlato, zbytky emailu, diamant, přelom 16.–1. polovina 17. století, inv. č. J08/B/10349. Muzeum Vysočiny Jihlava.

žena uložena do hrobu po roce 1625, pravděpodobně během třicetileté války (Zimola 2007, 4). A dále způsob zpracování a ztvárnění předmětu se blíží prstenům nalezeným v mincovním pokladu v Kroměříži (Chybová 2009, obr. na str. 242), který je datačně ohraničen nejmladší mincí k roku 1620.



Obr. 23: Zlatý prsten s vysokou šestihrannou korunou, pocházející z hrobu č. 108, zlato, skelná pasta (?), 16. století, inv. č. J08/B/10348. Muzeum Vysočiny Jihlava.

Do skupiny milostných prstenů patří i jednoduchý mosazný prsten, který má štítek tvarován do podoby dvou srdcí (inv. č. J08/B/15842). Dvě srdce tradičně představovala milostný pár (Mysliveček 1994, 277) a byla často doplňována dalšími milostnými symboly, například klíčkem, zámek apod. (Omelka - Šlancarová 2007, kat. č. 137). Prstýnek na základě techniky zpracování datujeme do rozmezí 19.-20. století.

Primárně ozdobnou funkci měl zlatý prsten (obr. 23, inv. č. 10348) s vysokou šestihrannou korunou, která je odstupňována a zdobena obrácenými „arkádami“. Nebroušená skelná pasta je v osazně přidržována pouze přihnutými okraji kovu. Dataci předmětu do 16. století dovolují dva aspekty. Jedná se o nález z jasně datovaného celku - podle nálezu mincí byla

U prstenů se zasazeným drahým kamenem nebo jeho náhražkou můžeme uvažovat i o sekundární funkci - ochranného amuletů. Drahým kamenům a pravděpodobně i jejich náhražkám byla totiž přisuzována magická moc. Kameny měly ochraňovat své nositele před chorobami, nepřízní osudu a mít pozitivní účinky na zdraví nebo úspěch či štěstí jedince.

Ochranitelskou funkci měl jistě i náboženský prsten s inv. č. J08/B/15846, který nese na obroučce nápis: :S:ALOYSIVS:GONZAGA:O:R:N. Opis je na horní i dolní straně lemován drobným perlovcem. Nápis může být doplněn na SANCTE ALOYSIVS GONZAGA ORA PRO NOBIS (v překladu: „Svatý Aloisi Gonzago, oroduj za nás“). Prosba se obrací k jezu-

itskému svatému Aloisi Gonzagovi (1568-1591), kanonizovanému roku 1726, který byl jedním z patronů studentů. Zároveň se věřilo v jeho účinnou pomoc proti horečkám a moru. Vzhledem k velmi blízké analogii k předmětu pocházejícímu z výzkumu ve Šporkově ulici v Praze (Omelka - Šlancarová 2007, kat. č. 498) jej datujeme do 2. poloviny 18. století, resp. do období po roce 1726, kdy byl Alois Gonzaga prohlášen za svatého.

Přívěšek

Pod inventárním číslem J08/B/14780 se ukrývá předmět, který byl pravděpodobně nošen jako přívěšek. Jedná se o tenký kruhový předmět ve tvaru mince s otvorem na zavěšení. Na povrchu (avers i revers) jsou drobné důlky. Datace materiálu je v tomto případě vzhledem k absenci jakékoli výzdoby nemožná. Příklad, jakým mohl předmět zdobit svého majitele, najdeme na obraze Selská svatba (Pieter Brueghel st., kolem 1525/30-1569, Kunsthistorisches Museum Wien), kde má jeden z hostů připevněn „mincovní“ přívěšek na čepici.

Součásti oděvu

Pohřební koruny a věnce, čelenky

V popisovaném souboru se také dochovaly součásti pohřebních korun a věnců. Několik ozdob pochází ze zásypu hrobů, tři „soubory“ jsou doloženy spolu s hrobovým celkem. Ze sběrového materiálu pocházejí dvě ozdoby (inv. č. J08/B/10274) ve tvaru květu, které jsou usazeny v lůžku z barevného kovu. Květ je tvořen šesti okvětními plátky z českého granátu broušeného do trojúhelníkovitého tvaru, střed květu je pozlacen. Květiny byly vyráběny také pomocí několikanásobného splétání bronzových drátků (obr. 24, inv. č. J08/B/10292).

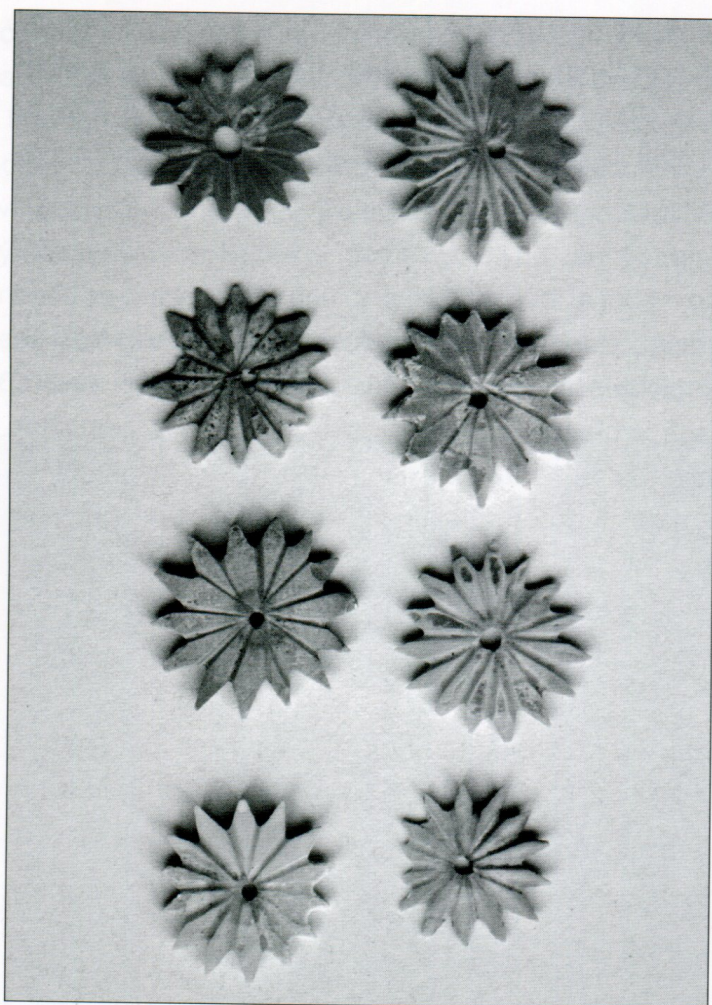
Několik kusů jemného točeného drátu, který byl pravděpodobně použit na výrobu umělé květiny do pohřební koruny, pochází také z dětského hrobu (inv. č. J08/B/10343; H 60; dítě do šesti let). V jiném dětském hrobě (J08/B/10323; H 70; dítě 6-8 let) se dochovaly fragmenty pohřební koruny v podobě jemných propletaných a omotávaných drátků, drobných perleťových kuliček a flitrů z barevného kovu. V některých částech byly zachovány nepatrné zbytky tkaniny. Dále se zde dochovalo osm čtrnácti- a patnácticípých hvězdiček vyřezaných z perleti (obr. 25).

Z hrobu dospělé ženy (H 108) pochází čelenka ve tvaru jednoduchého nezdobeného pásku, který byl konci sletován a na hranách ozdoben ozubením. Vzhledem k tomu, že nebyl určen věk pohřbené, nemůžeme rozhodnout, zda se jednalo o čelenku nebo součást konstrukce pohřebního věnce neprovdané dívky.

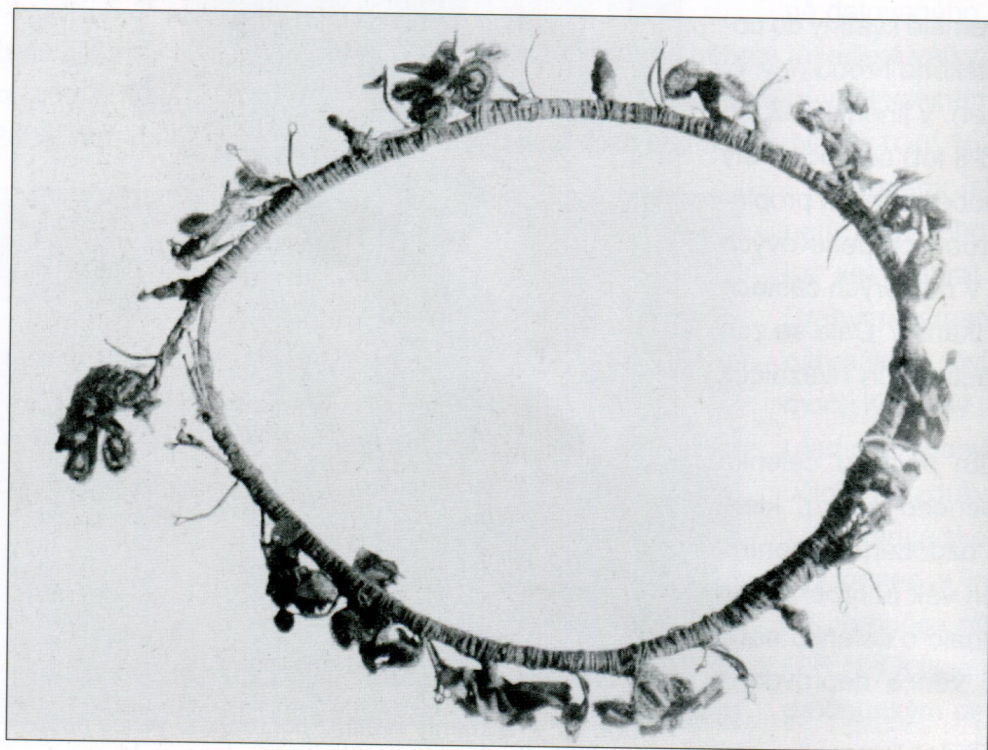
Zvyk dávat pohřební koruny nebo věnce vycházel z předpokladu katolické víry, že je potřebné, aby



Obr. 24: Fragmenty květin z pohřebního věnce nebo koruny, barevný kov, český granát, zlacení, 17.–18. století, inv. č. J08/B/10292. Muzeum Vysočiny Jihlava.



Obr. 25: Čtrnácti a patnácticípé hvězdičky z pohřební koruny malého dítěte (H 70), perleť, 17.–18. století, inv. č. J08/B/10323. Muzeum Vysočiny Jihlava.



Obr. 26: Pohřební věnec abatyše svatojiřského kláštera, 17. století. Převzato z: Petrání 1997, obr. 480.

každý člověk za svého života vstoupil do manželství. Proto byly neprovdaným zemřelým - chlapcům i dívkám - dávány do rakve pohřební vínky nebo koruny (Rupp 1995, 227), které měly vypadat jako svatební (<http://www.outoftime.de/museumuslar.html>). Ty sem pokládali přátelé nebo rodina, takže se mohlo v hrobě objevit i několik věnců. Zvyklost zřejmě nabývala širších rozměrů, neboť církev se snažila předpisy alespoň omezit přílišnou zdobnost korun, což vedlo k zavedení institutu „půjčovacích korun“, které byly na rakvi pouze při obřadu a poté byly uchovávány a zapůjčovány dle potřeby (Rupp 1995, 227). Zvýšený výskyt pohřebních věnců a korun zachycujeme od 16. století, poté zvyk mizí s nástupem osvícenství a vrací se opět v 19. století (<http://www.outoftime.de/museumuslar.html>).

Z uvedeného nepřekvapí, že tyto předměty byly nalezeny zejména v hrobech dětí. Nicméně pohřební vínky jsou doloženy i z klášterního prostředí. Příkladem může být nález z hrobu abatyše svatojiřského kláštera v Praze, datovaný do 17. století (obr. 26; Petrání 1997, obr. 480).

Vzhledem k absenci další chronologicky citlivé výbavy v hrobech řadíme pozůstatky pohřebních korun a věnců nalezených u sv. Jakuba v Jihlavě obecně do období 17.–18. století. Jediná čelenka z hrobu č. 108 je díky nálezu mincí datována do 2. čtvrtiny 17. století, protože vycházíme z předpokladu, že tento předmět byl vyroben přímo pro potřeby pohřbu.

Materiál, který se na výrobu věnců a korun využíval, byl organického (textil, květiny, perly, perleť) i neorganického charakteru (dráty, sklo, drahé kameny, polodrahokamy). Předměty byly dílem věnečníka a podle použitého materiálu a formy provedení se odlišovaly i v názvu - pentlík, kranec, perlovec apod. (Petrání 1997, 904). V popísaném souboru se setkáváme s různými druhy drátů,

kteř sloužily zejména pro výrobu umělých květin. Z organických materiálů se dochovaly pouze drobné perličky a perleťové hvězdičky, které pravděpodobně měly odkazovat k nevinnosti a neposkvrněnosti Panny Marie.

Přezky, součásti opasku

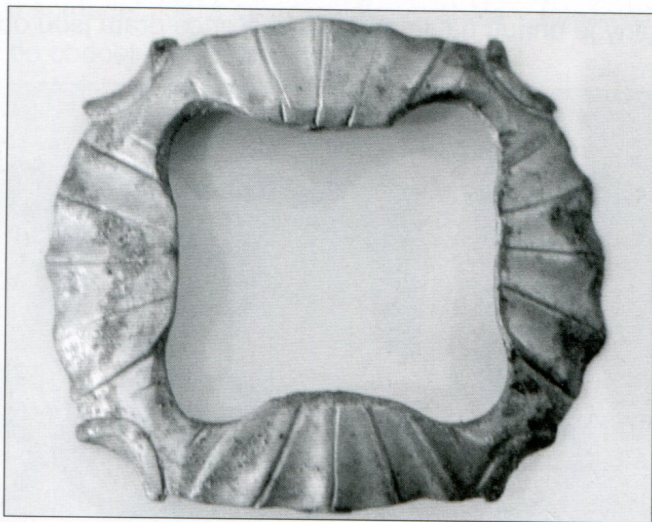
Je překvapivé, že mezi nálezy je zastoupeno jen málo přezek a součástí opasku. Jako část pásu (snad nákončí) můžeme s jistou pravděpodobností určit předmět se dvěma otvory pro nýty (inv. č. J08/B/11107). Absence výzdoby a neurčitost užití nedovoluje bližší časové vymezení.

Součástí opasku mohla být i částečně zachovaná obdélná přezka se střední příčkou (inv. č. J08/B/15091). Přezka je zdobena dvěma souběžnými podélnými rýhami, které se v rozích přesečávají. I tento předmět byl součástí „ztrátového materiálu“, a proto jej datujeme na základě technologie výroby a výzdoby obecně do 18. století - 19. století.

Datačně sem spadá i masivní litá přezka (obr. 27, J08/B/15850). Přezka má lehce obdélný tvar s prohnutými stěnami rámu, reliéfní řasení výzdoby připomíná textilií. Masivnost rámu přezky a „jemnost“ středové příčky poukazuje na to, že přezka nebyla funkčním, nýbrž ozdobným prvkem oděvu. Přezky obdobného charakteru se začaly objevovat v barokním období jako dekorace na botách, v lidovém prostředí se udržely nejméně do 2. poloviny 19. století.

Kování

V popisovaném souboru jsou zastoupena také dvě kování. První tvoří velký květ s šesti okvětními plátky a s otvorem pro nýt (inv. č. J08/B/14760), druhá menší má podobu květu s okvětními plátky proloženými kališními lístky (inv. č. 14757). Ozdoby byly vyrobeny z obecných kovů lisováním. Vzhledem k náleзовým okolnostem (sběr) a formě provedení je řadíme obecně do období novověku. Původní funkci předmětů nelze jednoznačně určit. Pravděpodobně se ale jedná o drobná ozdobná kování z kožených oděvních doplňků, případně o drobná ozdobná kování čalounická sloužící k přichycení látkových či kožených potahů na kostry nábytku určeného k sezení. Vzhledem k náleзовé situaci (areál kostela se hřbitovem) nelze vyloučit ani možnost, že se jedná o kování z čalounění modlitebního klekátká.



Obr. 27: Přezka z boty, litá mosaz, 18.–19. století, inv. č. J08/B/15850. Muzeum Vysočiny Jihlava.

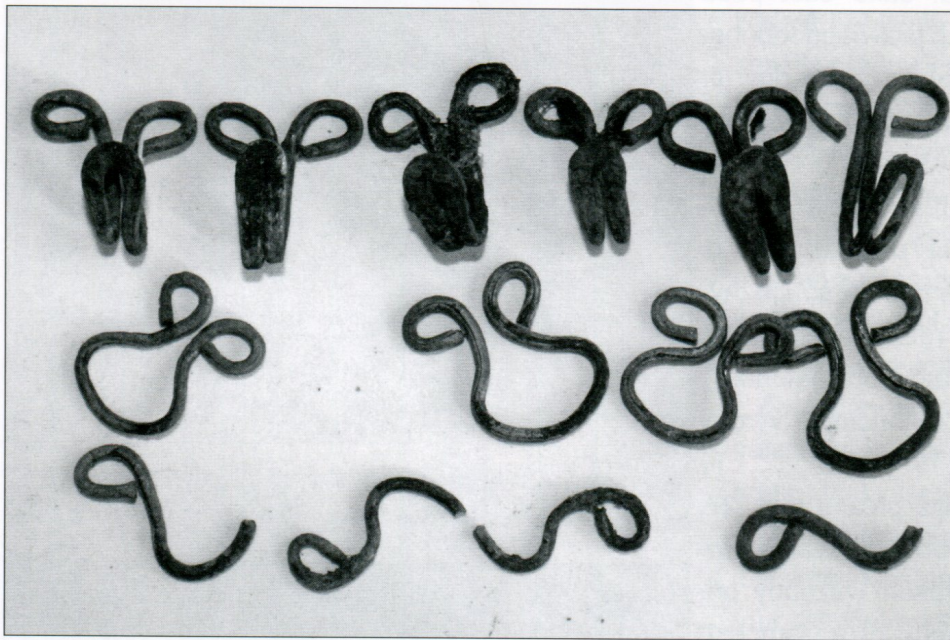


Obr. 28: Portrét Gonella, dvorního šaška Nicolò d'Este, Jean Fouquet, kolem 1440–1445, Kunsthistorisches Museum Wien. Foto Věra Šlancarová.

Spínadla - háčky a očka

Nedílnou součástí nálezů jsou spínadla oděvu. Háčky a očka se jako spínadla oděvu objevují již ve středověku (viz obr. 28).

Ve větší míře se s nimi však setkáváme až s nástupem novověku. Háčky jsou tvořeny dvěma skupinami, které se od sebe odlišují postupem výroby. Obě skupiny byly vyrobeny zpětným ohnutím drátu, u druhé skupiny je ohnutí navíc roztepáno. Konce drátu jsou obloukem připojeny zpět k tělu háčku. Všechna očka jsou



Obr. 29: Háčky a očka, mosaz, 17.–18. století, inv. č. J08/B/10303.
Muzeum Vysočiny Jihlava.

tvarově shodná - mají vzhled řeckého písmene omega. Rozměry háčků a oček jsou funkční, ne chronologickou záležitostí. V nezměněné podobě se s těmito předměty můžeme setkat dodnes (rozdíly jsou pouze v použitém materiálu - dnes se pro výrobu používá například nikl). Z toho důvodu je velmi obtížné stanovit časové zařazení nalezených předmětů. Můžeme vycházet z předpokladu, že použitý materiál (barevný kov) a charakter nálezů odpovídá časovému vymezení 17.-18. století (obr. 29).

Špendlíky

Často se při výzkumech setkáváme i s nálezy špendlíků. Na základě rozdílnosti ve způsobu výroby hlavičky můžeme rozlišit dvě základní kategorie špendlíků pocházejících z novověkých archeologických nálezů (typologie a technologie výroby špendlíků je podrobně rozpracována v článku Omelka - Řebounová - Šlan-



Obr. 30: Pohled na špendlíkářskou dílnu v 18. století. Převzato z: Diderot 1773, Pl. III.

carová 2011). Do první kategorie patří špendlíky s pěchovanou hlavičkou a do druhé kategorie s hlavičkou přitloukanou, tedy hlavičkou vyrobenou z drátku ovinutého kolem těla špendlíku a následně přitlučenou a zformovanou speciálním strojem. V popisovaném souboru se nachází pouze špendlíky s přitloukanými hlavičkami, kterých bylo zaevidováno celkem 10 kusů (plus jeden zlomek) o délce od 1,9 do 5,15 centimetrů, šířce drátu od 0,06 do 0,15 cm a hmotnosti v rozmezí od 0,04 do 0,43 g (inv. č. J08/B/10316 a J08/B/10366). Časové určení těchto předmětů je velmi podobné jako u spínadel, která se zpravidla vyráběla v totožných dílnách jako špendlíky (obr. 30). Výrobu lze tedy zařadit do období 17.-18. století.

Knoflíky

V popisovaném souboru se nachází více než padesát knoflíků a gombíků, které pocházejí z různých časových období. Vzhledem k počtu a rozsahu materiálu byla tato skupina ponechána pro samostatnou studii.

Jednotlivosti

Náprstek

Zajímavým nálezem z kostela je kovový náprstek s výzdobou jemných důlků na těle a třemi otvory na vrcholu (inv. č. J08/B/15853). V Evropě se první kovové, resp. bronzové náprstky objevují v Norimberku na přelomu 14. a 15. století. Masová výroba nastala již po roce 1695, ve kterém holandský mechanik John Lofting obdržel britský patent (č. 319) pro „stroje na výrobu náprstků“ a založil v blízkosti Londýna továrnu na jejich výrobu. Roční produkce továrny se pohybovala kolem jednoho milionu kusů za rok (<http://www.ceskennaprstky.cz/cs/o-naprstcich-a-sberatelstvi>). Vzhledem k nálezovým okolnostem, použitému materiálu (mosaz) a funkčnímu tvaru, můžeme obecně navrhnout časové rozmezí do 2. poloviny 19.-20. století.

Plomby

Plomby se v souboru nachází pouze dvě (inv. č. J08/B/14837 a J08/B/15088). Jedná se o běžné olovené plomby (respektive jejich zlomky), které byly původně zavěšeny u blíže neurčitelného předmětu (kupecké plomby?). Přestože na nich není rozlišitelný žádný symbol, který by umožňoval bližší určení, lze je na základě celkového provedení zařadit do 19. století.

Žeton

Inv. č. J08/B/10353 je mosaznou ražbou takzvaného „norimberského početního žetonu“ (obr. 31).

Předmětné žetony byly oblíbenou početní pomůckou a fungovaly na jednoduchém principu. Ten, kdo počítal větší finanční hotovost, si mohl za určitý libovolně zvolený počet pravých mincí odložit stranou jeden žeton (obr. 32).

Žetony na konci počítání sečetl a jejich počet vynásobil počtem mincí, které představoval právě jeden žeton. Tím získal výslednou sumu sčítaných mincí. O tom, že tyto žetony byly v Čechách velice rozšířené, svědčí jejich časté nálezy na archeologických výzkumech. Jednou z nejznámějších rodinných dílen, která tyto předměty v Norimberku vyráběla, byla ro-



Obr. 31: Norimberský početní žeton, mosaz, 16. století, inv. č. J08/B/10353. Muzeum Vysočiny Jihlava.



Obr. 32: Obraz „Směnárník a jeho žena“ dává příklad typické profese, pro kterou byly různé druhy početních žetonů takřka nezbytnou pomůckou. Quentin Massys (1465-1530), Musée du Louvre, Paříž. Foto Martin Omelka.

dina Krauwinkelů, k jejichž produkci náš předmět pravděpodobně také patří. Datačně lze předmět zařadit do období 16. století.

Kroužky

V souboru se vyskytuje několik kroužků (inv. č. J08/B/10261, J08/B/10317, J08/B/14787, J08/B/14835, J08/B/14855). Všechny byly vyrobeny z obecných kovů a většinou mají čtvercové a obdélné profily. Pouze jeden kroužek je kruhového průřezu a u jednoho kroužku vytváří vnitřní strana elipsu. Vzhledem k tomu, že se jedná o sběrový materiál, je určení praktického využití kroužků i jejich datace nemožná.

Hrací kameny

Zajímavostí jsou glazované keramické hrací kameny (inv. č. J08/B/9023), které obecně datujeme do novověku.

Ostatní nálezy

Mezi další nálezy patří drobné kousky plechů, kování a fragmentů kovů, které mohly být součástí oděvu, opasku, bot nebo zavazadel (inv. č. J08/B/9023, J08/B/10244, J08/B/10249, J08/B/10250, J08/B/10276, J08/B/10361, J08/B/14771, J08/B/14774, J08/B/14778, J08/B/14834, J08/B/14843, J08/B/14857). V souboru se nachází i tři samostatně dochované nýtky (inv. č. J08/B/14855, J08/B/14762 a J08/B/14835). První z nich je bez výzdoby, druhý má tvar květu s okvětními plátky. Posledními předměty v souboru jsou kovová kulička (inv. č. J08/B/14769) a „korálek“ (inv. č. J08/B/10321).

Závěr

Cílem příspěvku bylo popsat a interpretovat nálezy, které byly získány z archeologických výzkumů provedených ve vnitřních prostorách a na vnějších plochách kostela sv. Jakuba na Jakubském náměstí v Jihlavě. Tématicky byly nalezené předměty rozděleny na předměty osobního charakteru (šperky a ozdoby, devocio-nálie), doplňky oděvů a ojedinělé nálezy. Z tohoto výčtu byly vyjmuty knoflíky, které tvoří početnou skupinu nalezených předmětů a zasluhují si tak samostatnou pozornost.

Získané předměty mají z většiny „ztrátový“ charakter a z malé části charakter pohřební výbavy, proto nebyly zhotoveny analýzy, typologické řady a závěry, které by se daly použít při zkoumání obdobných souborů. To neplatí u materiálu pocházejícího z hrobu datovaného mincemi (H 108) nebo u chronologicky citlivých předmětů, kterými jsou medailony a částečně některé šperky (prsteny).

V souboru vyzdvihneme dva růžence s korálky typu Arma Christi, které jsou zajímavé nejen svým interpretačním obsahem, ale i ztvárněním. U prstenů je to zejména krásný milostný fede ring nebo jemný prsten s květinovými rozvilinami či zlatý amuletový prsten. Stranou zájmu by neměl zůstat ani ochranný prsten s Aloisem Gonzagou nebo roztomilý pouťový prstýnek s komíníčkem. Mezi interpretačně důležité nálezy se řadí pozůstatky pohřebních věnců a korun, kterým zatím není v české odborné literatuře věnována dostatečná pozornost.

Z hlediska medailonů a křížků je pravděpodobně nejprínosnější již samotná identifikace a časové určení celého nálezového souboru, jelikož velká část předmětů není z jiných lokalit doposud známa. Farníky „vytroušené“ svátostky umožnily autorům studie provést jejich rozbor, vyspecifikovat funkci těchto předmětů a alespoň stručně přiblížit ikonografii exemplářů, tj. popsat konvenční soudobý význam předmětu. Stěžejní pro analýzu zachyceného materiálu byly předměty z období sedmnáctého a osmnáctého století, pro interpretaci jsou přitom velice důležité i položky s inventárními čísly J08/B/14784, J08/B/14791, J08/B/14789, J08/B/14761 a J08/B/14786, tedy medailony z devatenáctého a dvacátého století, které zde byly v rámci české a moravské archeologie obsahově a ikonograficky objasněny poprvé.

Literatura:

- BARTLOVÁ, M., 2001: *Poctivé obrazy*. Praha.
- BIBLE 1993: Bible, český ekumenický překlad. Praha.
- ČIHÁČKOVÁ, L. - OMELKA, M. - ŘEBOUNOVÁ, O., 2011: Nálezy z archeologického výzkumu hřbitova u kostela sv. Bartoloměje v Rakovníku - Příspěvek k poznání pohřební výbavy obyvatel barokního města, *Archeologie ve středních Čechách* 15/2, 1029-1049.
- DIDEROT, D., 1773: *Recueil de Planches, sur les Sciences, les Arts Libéraux, et les Arts Mécaniques, avec leur Explication: Troisième Livraison (EBENI-HORLO) -- Troisième édition*. A Livourne: de l'Imprimerie des Éditeurs. Pl. III.
- ELBEL, M. - JAKUBEC, O., 2010: Olomoucké baroko. Proměny ambicí jednoho města. Sv. 1. Olomouc.
- FASSBINDER, S., 2003: *Wahlfahrt, Andacht und Magie*. Bonn.
- FLEK, F. - KUBÁLEK, P. - OMELKA, M. - PODLIŠKA, J., 2009: Výzkum novověkého hřbitova v areálu bývalého kláštera kapucínů u sv. Josefa v Praze - Novém Městě. In: *Studies in Post-Medieval Archeology* 3., 407-452. Praha.
- FROLÍK, J. - MUSIL, J. - OMELKA, M. - ŘEBOUNOVÁ, O., 2010: Nález dvojice Benediktových křížů z Chrudimi - Hradební ulice, *Chrudimský vlastivědný sborník* 14, 193-208. Chrudim.
- HARRER, K. - MATUŠKA, P., 2010: *Zázračná medailka*. Olomouc.
- CHYBOVÁ, H., 2009: Kroměříž zmizelá a znovu objevená aneb historie ukrytá pod dlažbou města. Muzeum Kroměřížska. Kroměříž.
- LURKER, M., 2005: *Slovník symbolů*. Praha.

- KELLER, P. - NEUHARDT, J. (Hrsg.), 2010: Edelsteine, Himmelsschnüre. Rosenkränze & Gebetsketten. Katalog zur 33. Sonderschau des Dommuseums zu Salzburg. 9. Mai bis 26. Oktober 2008. Salzburg.
- KOWARIK, W., 1980: Melk. In: 1500 Jahre St. Benedikt, Patron Europas, 107-108. Salzburg.
- MYSLIVEČEK, M., 1994: Panoptikum symbolů, značek a znamení. Praha.
- KRÁLÍKOVÁ, M., 2005: Devocionálie z bývalého hřbitova na místě dnešního kostela sv. Václava v Břeclavi, Jižní Morava - vlastivědný sborník, roč. 41, sv. 44, 285-296.
- KRÁLÍKOVÁ, M., 2007: Devocionálie z brněnského hřbitova 18.-19. stol. jako součást katolického pohřebního ritu, Brno v minulosti a dnes 20, 111-121.
- OMELKA, M. - ŘEBOUNOVÁ, O., 2008: Soubor korálků ze zaniklého hřbitova při kostelu sv. Jana v Oboře (Praha - Malá Strana), Archeologie ve středních Čechách 12/2, 605-679.
- OMELKA, M. - ŘEBOUNOVÁ, O., 2012: Pohled na archeologické situace malostranského hřbitova ve Šporcově ulici v Praze prostřednictvím novověkých ikonografických a písemných pramenů. In: Studies in Post-Medieval Archeology 4., 233-250. Praha.
- OMELKA, M. - ŠLANCAROVÁ, V., 2007: Soubor prstenů ze zaniklého hřbitova při kostelu sv. Jana v Oboře (Praha - Malá Strana), Archeologie ve středních Čechách, 11/2, 671-709.
- OMELKA, M. - ŘEBOUNOVÁ, O. - ŠLANCAROVÁ, V., 2009: Soubor křížků ze zaniklého hřbitova při kostelu sv. Jana v Oboře (Praha - Malá Strana) - Obecné formy kříže, Archeologie ve středních Čechách 13/2, 1001-1083.
- OMELKA, M. - ŘEBOUNOVÁ, O. - ŠLANCAROVÁ, V., 2010: Soubor křížků ze zaniklého hřbitova při kostelu sv. Jana v Oboře (Praha - Malá Strana) - II. Speciální kříže, Archeologie ve středních Čechách 14/1, 423-476.
- OMELKA, M. - ŘEBOUNOVÁ, O. - ŠLANCAROVÁ, V., 2011: Špendlík - před hradbou a za hradbou, Archeologia historica 36, 523-540.
- PAHL, H., 2006: Die Kirche im Dorf. Religiöse Wissenskulturen im gesellschaftlichen Wandel des 19. Jahrhunderts. Berlin.
- PETRÁŇ, J., 1997: Dějiny hmotné kultury II/2. Praha.
- PŘIBIL, B., 1931: Soupis československých svátostek katolických medailí a jetonů. Numismatický časopis československý. Praha.
- RAVIK, S., 2006: O světcích a patronech. Brno.
- Reichsstadt Museum 2000: Reichsstadt Museum Rothenburg o.d.T. Führer durch die Sammlungen. Rothenburg od der Tauber.
- RULÍŠEK, H., 2005: Postavy, atributy, symboly. Slovník křesťanské ikonografie. Hluboká nad Vltavou.
- RUPP, C., 1995: Hochzeit am Grabe - Die Totenkronen vom Frauenkirchhof. Archäologie aktuell im Freistaat Sachsen. Vol. 3, 226-227.
- VILÍMKOVÁ, M. - PREISS, P., 1989: Ve znamení břevna a růží. Praha.
- WATTECK, A., 2004: Amulette und Talismane. Salzburg.
- WINHARD, W., 1999: Zur „Mutter der Schönen Liebe“ in Wessobrunn. In: Maria Allerorten. Die Muttergottes mit dem geneigten Haupt. 1699-1999. Das Gnadenbild der Ursulinen zu Landshut - Altbayerische Marienfrömmigkeit im 18. Jahrhundert. Landshut.
- ZIMOLA, D., 2007: Nálezová zpráva č. 71-05, Jihlava - Jakubské náměstí, Odvedení dešťových vod kostela sv. Jakuba Většího v Jihlavě, podzim 2005 - léto 2006, rukopis nálezové zprávy uložen v Muzeu Vysočiny Jihlava. Jihlava.
- ZIMOLA, D., 2009: Nálezová zpráva č. 48-08 (č.j. 021-09), Obnova podlahy kostela sv. Jakuba Většího v Jihlavě, jaro 2008 - léto 2009, rukopis nálezové zprávy uložen v Muzeu Vysočiny Jihlava. Jihlava.

Internetové odkazy:

<http://www.rosenkranzgebete.de/rosenkranzmodelle/index.php> (stránky staženy dne 26. 2. 2012)

<http://www.sdb.cz/jan-bosco/> (stránky staženy dne 6. 1. 2012)

<http://de.wikipedia.org/wiki/F%C3%BCnfwundenkreuz> (stránky staženy dne 14. 1. 2012)

<http://www.ceskenaprstky.cz/cs/o-naprstcich-a-sberatelstvi> (stránky staženy dne 15. 12. 2011)

<http://www.outoftime.de/museumuslar.html> - Schäfer 1998: Die Totenkronen aus Vahle (stránky staženy dne 30. 11. 2011).

Katalog

Katalog je seřazen podle tématických celků odpovídajících kapitolám v článku. Každý předmět je charakterizován inventárním číslem, materiálem, měřitelnými údaji (rozměry, hmotnost), detailněji popsán a datován. V opodstatněných případech je připojena poznámka.

Inventární čísla J08/B/7040 - J08/B/10366 odpovídají nálezům z prvního realizovaného výzkumu (Zimola 2007), ostatní inventární čísla náleží k druhému výzkumu (Zimola 2009).

Hmotnost háčků a oček je pod 0,1 g a nebyla pro jednotlivé předměty měřena.

Materiálové určení nevychází z přesných spektrografických analýz, je tedy pouze orientační.

Osobní vybava

Růžence a modlitební šňůry

Inventární číslo: **J08/B/7651**

Materiál: kost

Rozměry a hmotnost: malé korálky průměr 0,7 cm, soustružené průměr 0,9 cm; hmotnost 0,4-0,9 g

Popis: korálky

kulovité korálky dvou velikostí: 21 korálků malých, bez výzdoby, 2 kulovité korálky se soustřednou soustruženou výzdobou tří souběžných rýh na těle korálku; obé s jedním provrtem

Datace: 3. čtvrtina 16. století až 1. polovina 17. století

Poznámka: stejné jako inv. č. J08/B/10347

Inventární číslo: **J08/B/10347**

Materiál: kost

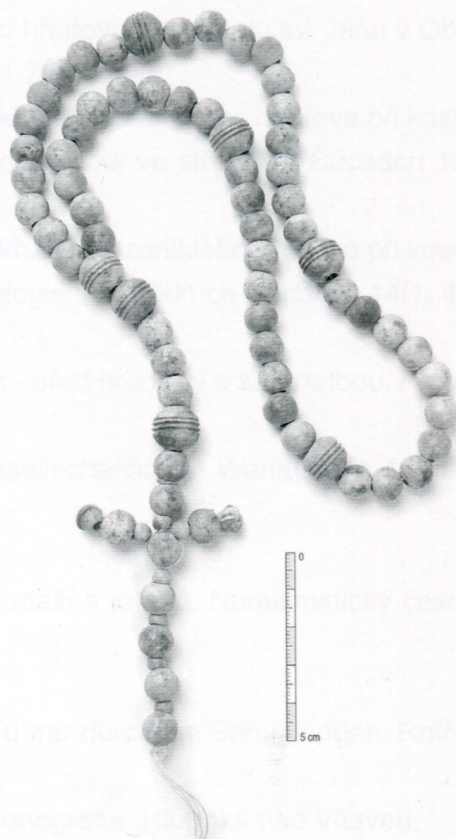
Rozměry a hmotnost: průměr malých kulovitých korálků 0,6 cm, průměr velkých kulovitých korálků 0,9 cm, průměr malých korálků různých tvarů 0,3-0,4 cm, průměr kopulovitých korálků s podstavou 0,6 cm; celková hmotnost 24 g

Popis: růženec

41 malých kulovitých korálků, 4 velké kulovité korálky se soustruženou výzdobou, 9 malých korálků různých tvarů (kopulovité - 6, kotoučkovitý - 1, kulovitý - 1), 2 kopulovité s podstavou

Datace: 3. čtvrtina 16. století až 1. polovina 17. století

Poznámka: H 108, žena; stejné jako J08/B/7651



Inventární číslo: **J08/B/9027**

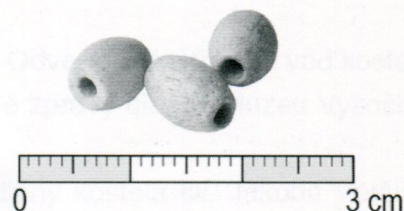
Materiál: kost

Rozměry a hmotnost: délka 0,7 cm, šířka 0,5 cm; hmotnost každý 0,2 g

Popis: korálky

tři olivovité korálky z růžence, hladké, bez výzdoby

Datace: novověk



Inventární číslo: **J08/B/10266**

Materiál: dřevo, kov

Rozměry a hmotnost: průměr korálků cca 0,5cm, délka korálků Arma Christi: kladivo 0,8cm; dýka 1,3cm; ostatní 1cm; hmotnost: 8,5g

Popis: růženec

41 malých kulovitých korálků na růženci, z nichž některé tvoří credo křížek; korálky typu Arma Christi jsou ve tvaru: kladivo, žebřík, kleště, dýka, houba; korálky jsou mezi sebou spojeny ohnutým drátkem tzv. ketlováním

Datace: 17.-18. století

Poznámka: stejné jako J08/B/10337



Inventární číslo: **J08/B/10290**

Materiál: barevný kov

Rozměry a hmotnost: neměřeno

Popis: fragment růžence

tři korálky z růžence, jeden celý kovový spojovník a části dalších dvou spojovníků

Datace: novověk



Inventární číslo: **J08/B/10337**

Materiál: barevný kov, dřevo, sklo (?)

Rozměry a hmotnost: průměr korálků cca 0,5cm; hmotnost 15g; délka korálků Arma Christi: kladivo - 1cm, kopí - 1,8cm, kostky - 0,7 x 0,8cm, kohout - 1,2cm, kříž 1,3cm, hřeb - 1cm, trnová koruna - průměr 0,9; násada s houbou (1,6cm), antropomorfní korálek ve tvaru ruky - 2cm

Popis: růženec

79 dřevěných kulovitých korálků, 6 skleněných modrých korálků typu

Arma Christi: kladivo, kopí, kostky, kohout, kříž, hřeb, trnová koruna, sloup. Credo křížek tvoří jeden ba-

lustrádovitý korálek (typ 20e - dle typologie Omelka - Řebounová 2008) a dva amforovitě korálky (typ 18 - dle typologie Omelka - Řebounová 2008); jeden antropomorfní korálek ve tvaru ruky, korálky jsou mezi sebou spojeny ohnutým drátem

Datace: 17.-18. století

Poznámka: stejně jako J08/B/10266



Inventární číslo: **J08/B/10338**

Materiál: stříbro

Rozměry a hmotnost: průměr 1,1 cm;
hmotnost 0,4 g

Popis: modlitební šňůra

21 kusů kroužků vytvořených ohnutím
a sletováním drátu; průřez drátu je kru-
hový, kroužky jsou bez výzdoby, hladké

Datace: 17.-18. století

Poznámka: H 119, žena 40-59 let



Inventární číslo: **J08/B/14747**

Materiál: barevný kov, sklo, dřevo

Rozměry a hmotnost: délka 21,6 cm,
hmotnost 6 g; průměr všech korálek 0,5-
0,7 cm; rozměry korálek credo křížek 0,4
x 0,5 až 0,7 x 0,6 cm

Popis: růženec s credo křížkem

12 nezdobených kulovitých korálek a 2
zdobené kulovité korálky s vysoustru-
ženou dvojitou rýhou uprostřed těla ko-
rálku, 1 malý korálek ze zeleného skla
sloužící jako oddělovač mezi credo kříž-
kem a korálkem „Otče náš“, credo křížek
tvořený pěti vysoustruženými konkávně
prohnutými korálky; korálky jsou propo-
jeny ohnutými drátky z barevného kovu

Datace: 18. století



Inventární číslo: **J08/B/14748**

Materiál: barevný kov, dřevo

Rozměry a hmotnost: délka 27,6 cm,
hmotnost 6 g; průměr menší kuličky
0,6 cm, průměr větší kuličky 0,9 cm, dél-
ka válečku 1 cm

Popis: růženec

20 menších kulovitých korálek s vyře-
závanými „žebry“ na těle korálku; dva
větší kulovité korálky, taktéž žebrované;
velké korálky jsou odděleny oddělovači
ve tvaru podlouhlých kovových válečků
vytvořených řezáním a ohnutím plechu
s lisovanou výzdobou (řady koleček);
velká kulička je shora i zezdola opatřena lisovaným prolamovaným plechem;
spojení mezi jednotlivými kuličkami zabezpečuje ohnutý drátek

Datace: 19. století



Inventární číslo: **J08/B/14751**

Materiál: sklo

Rozměry a hmotnost: průměr korálku 1,2 cm;
hmotnost: 0,6 g

Popis: korálky

skleněný korálek z růžence a polovina kulovitého
skleněného korálku z růžence, rozlomená v místě
povrtu

Datace: novověk



Inventární číslo: **J08/B/14754**

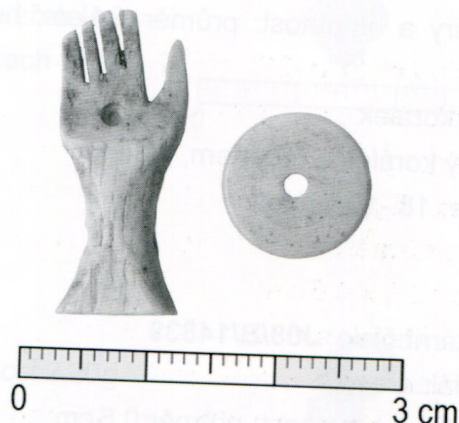
Materiál: kost

Rozměry a hmotnost: ruka: délka 2,4 cm, šířka
1 cm; hmotnost 0,9 g; kolečko: průměr 1,1 cm,
hmotnost 0,4 g

Popis: korálky

antropomorfní „korálek“ ve tvaru ruky s naznače-
ným stigma v dlani, které bylo polychromováno
(červená barva), a kolečkovitý korálek, který slou-
žil jako oddělovač

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/14772**

Materiál: barevný kov

Rozměry a hmotnost: délka 0,9 cm; šířka 0,7 cm;
hmotnost 0,7 g

Popis: korálek

dutý korálek s geometrickými ornamenty; dvě
řady perlovce tvořící čtyři kruhy a rovnoběžné
pruhy na těle korálku

Datace: novověk



Inventární číslo: **J08/B/14783**

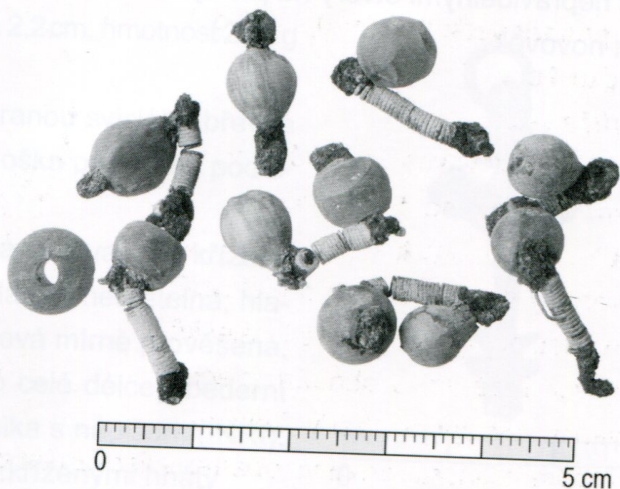
Materiál: sklo, barevný kov

Rozměry a hmotnost: průměr modrých korálků -
0,7-0,9 cm, délka hruškovitých korálků 0,8-0,9 cm;
hmotnost: 6,7 g

Popis: korálky náhrdelníku nebo náramku

6 modrých skleněných kulovitých až zploštěle ku-
lovitých korálků, 6 hruškovitých skleněných korál-
ků s hnědavými tóny, 7 kovových oddělovačů tvo-
řených omotaným drátkem, korálky jsou spojeny
oddělovači nebo ohýbaným drátkem

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/14787**

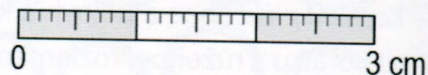
Materiál: stříbro

Rozměry a hmotnost: průměr 1,2 cm; hmotnost: 1,1 g

Popis: korálek

korálek z růžence; dutý kulovitý korálek s provrtem, s plastickým žebrováním na těle

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/14853**

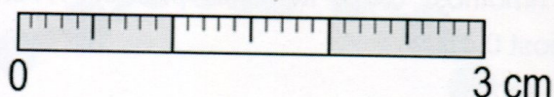
Materiál: stříbro

Rozměry a hmotnost: průměr 1,1 cm; hmotnost: 1,1 g

Popis: korálek

kulovitý korálek s provrtem, hladký

Datace: 18.-19. století



Inventární číslo: **J08/B/14839**

Materiál: dřevo

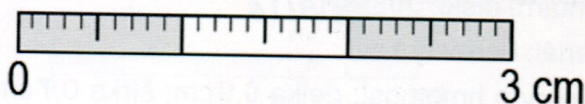
Rozměry a hmotnost: průměr 0,6 cm;

hmotnost: neměřeno

Popis: korálek

kulovitý korálek s provrtem, výzdoba soustruženými soustřednými kruhy po stranách korálku

Datace: novověk



Inventární číslo: **J08/B/14839**

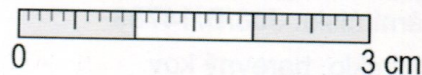
Materiál: lískový ořech

Rozměry a hmotnost: průměr korálku 0,7 cm; hmotnost: neměřeno

Popis: korálek

lískové ořechy; půlka skořápky lískového ořechu a lískový ořech s nepravidelnými otvory na protějších stranách

Datace: novověk



Křížky

Inventární číslo: **J08/B/14753**

Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: délka 4,3 cm, šířka 2,6 cm, síla kovu 2,3 cm, hmotnost 4,52 g

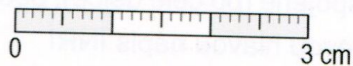
Popis: přívěsek tvaru kříže

jetelový kříž s tělem ukřižovaného Krista; nad horní hranou svislého břevna podélné ouško

Líc: plasticky provedená postava ukřižovaného Krista odlévaná s křížem, tělo schematizované, nepřesahuje šířku dříku; muskulatura je nezřetelná; hlava natočená k pravému rameni, paže jsou napnuty v úhlu cca 60° k ose těla, nohy jsou napnuté, spojené (po celé délce); bederní rouška je zřetelná; nad Kristovou hlavou oválná tabulka s nápisem (INRI); na břevnech kříže jsou naznačeny jednoduché geometrické tvary

Rub: náznak jednoduchých geometrických tvarů

Datace: 19. století



Inventární číslo: **J08/B/14756**

Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: délka 3,2 cm, šířka 1,6 cm, síla kovu 2,1 cm, hmotnost 2,20 g

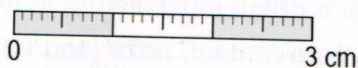
Popis: přívěsek tvaru kříže

jetelový kříž s tělem ukřižovaného Krista; nad horní hranou svislého břevna podélné ouško provlečené kroužkem; na patě kříže druhé podélné očko

Líc: plasticky provedená postava ukřižovaného Krista odlévaná s křížem, tělo schematizované, nepřesahuje šířku dříku; muskulatura nezřetelná; hlava natočená k pravému rameni, paže pravá napnutá, levá mírně prověšená, v úhlu cca 60° k ose těla, nohy napnuté, spojené (po celé délce); bederní rouška nezřetelná; nad Kristovou hlavou obdélná tabulka s nápisem (INRI); na spodním konci svislého břevna Adamova lebka se zkříženými hnáty

Rub: hladký

Datace: 2. polovina 18. století



Inventární číslo: **J08/B/14768**

Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: délka 3,3 cm, šířka 1,5 cm, síla kovu 2,2 cm, hmotnost 2,56 g

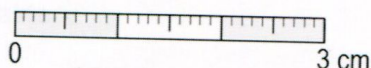
Popis: přívěsek tvaru kříže

jetelový kříž s tělem ukřižovaného Krista; nad horní hranou svislého břevna podélné ouško provlečené kroužkem; na patě kříže ploška pro druhé podélné očko (neprovrtáno)

Líc: plasticky provedená postava ukřižovaného Krista odlévaná s křížem, tělo schematizované, nepřesahuje šířku dříku; muskulatura nezřetelná; hlava natočená k pravému rameni, paže pravá napnutá, levá mírně prověšená, v úhlu cca 60° k ose těla; nohy napnuté, spojené (po celé délce); bederní rouška nezřetelná; nad Kristovou hlavou obdélná tabulka s nápisem (INRI); na spodním konci svislého břevna Adamova lebka se zkříženými hnáty

Rub: hladký

Datace: 2. polovina 18. století



Inventární číslo: **J08/B/14776**

Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: délka 3,9 cm, šířka 2,7 cm, síla kovu 2,0 cm, hmotnost 2,72 g

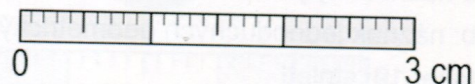
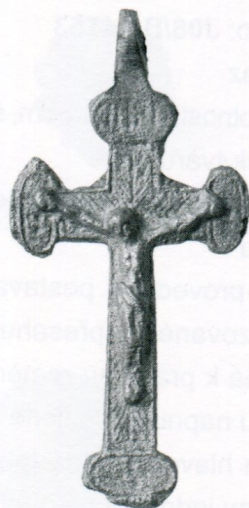
Popis: přívěsek tvaru kříže

jetelový kříž s tělem ukřižovaného Krista; nad horní hranou svislého břevna příčné ouško

Líc: plasticky provedená postava ukřižovaného Krista odlévaná s křížem, tělo schematizované, nepřesahuje šířku dřívku; muskulatura je nezřetelná; hlava kolmo k břevnu, paže jsou napnuty v úhlu cca 80° k ose těla, nohy jsou napnuté, spojené (po celé délce), bederní rouška je zřetelná; nad Kristovou hlavou nápis INRI

Rub: stopy po broušení

Datace: 19. století



Inventární číslo: **J08/B/14782**

Materiál: olovo

Rozměry a hmotnost: délka 5,1 cm, šířka 4,5 cm, síla kovu 2,9 cm, hmotnost 8,50 g

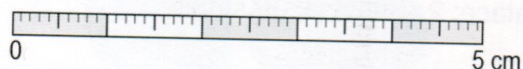
Popis: přívěsek tvaru kříže (zlomek)

jetelový kříž s tělem ukřižovaného Krista

Líc: plasticky provedená postava ukřižovaného Krista odlévaná s křížem, tělo značně schematizované, nedosahuje šíře dřívku; muskulatura je nezřetelná; hlava natočená k pravému rameni, paže jsou napnuty v úhlu cca 60° k ose těla, nohy jsou nezřetelné; bederní rouška je zřetelná v náznaku; nad Kristovou hlavou nečitelný nápis; horní i dolní část svislého břevna je odlomena

Rub: náznak jednoduchých geometrických tvarů

Datace: 18. až 19. století



Medailony

Inventární číslo: **J08/B/10336**

Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: ovál, délka 30 mm, šířka 19 mm, síla kovu 1,3 mm, hmotnost 2,34 g

Popis: medailon

Líc: poprsí postavy z profilu se svatozáří; postava je orientována směrem doleva; opis: .SA IGNATIVS.SI

Rub: poprsí postavy en face se svatozáří; postava je orientována mírně směrem doleva; opis: .S. FRANCIS XAVE

Uctívání: sv. Ignác, sv. František Xaverský

Datace: po roce 1622



Inventární číslo: **J08/B/14745**

Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: ovál, délka 39 mm, šířka 28 mm, síla kovu 4 mm, hmotnost 7,50 g, příčné ouško

Popis: medailon

Líc: poprsí svatého Jana Nepomuckého en face, natočené doprava, okolo jeho hlavy je rozeznatelná ve svatozáří pěti hvězd; ruce v kajícím gestu; opis (IOAN NEPOMV-C.M.CAN.PROM (otus tj. in album sanctorum)

Rub: zázračný kříž, u jehož paty jsou tři postavy; opis (CRVCIFIXVS VETERO: BOLESLAVIAE)

Uctívání: Staroboleslavský zázračný kříž,

sv. Jan Nepomucký

Datace: po roce 1719

Poznámka: odpovídá položce 243 Přibíl, zde popisovaný exemplář je však z mosazi, ne ze stříbra



Inventární číslo: **J08/B/14746**

Materiál: měď?, sklo

Rozměry a hmotnost: ovál, délka 29 mm, šířka 23 mm, síla kovu 5 mm, hmotnost 3,78 g; celá obruba medailonu je zpevněna drátem, ze kterého je vyrobeno i očko na zavěšení

Popis: medailon

medailon je sestaven z kovové, jednoduše profilované obroučky z obecného kovu; do ní jsou vložena dvě, dnes již zopalizovaná skla; původní nápis mezi skly je rozpoznatelný nejasně

Líc: uvnitř medailonu, pod sklem, je částečně rozpoznatelný nápis s + ; ___ s Nazarenius Re; ___ edictio S. An ___; nečitelné; ___ ce Cr ___ m Domini; ___ dversae vicit leo de; David, Alleluia.

uprostřed tisku se nachází drobný „předmět“ pravděpodobně organického charakteru

Rub: nejasný; rozpoznatelná pouze hnědá plocha

Uctívání: Svatý kříž, Antonín

Datace: 17. až 18. století



Inventární číslo: **J08/B/14749**

Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: osmihran, délka 39 mm, šířka 29 mm, síla kovu 0,08 mm, hmotnost 5,68 g, podélné ouško

Popis: medailon

Líc: dvě stojící postavy s berlami doplněnými malými křížky v ruce, postava stojící vlevo drží v pravé ruce pohár, z kterého vylézá had; postava stojící vpravo drží v levé ruce knihu a na ní sedí holubice; postavy mají kolem hlav svatozář; po pravé a levé straně postav opis: S:BENEDICTI. S. SCHOL.; mezi postavami je umístěn zdobný štít s křížem svatého Benedikta; opis vnitřního pole: mezi rameny: C S P B; ramena kříže - svislé břevno: CSSML; vodorovné břevno: NDSMD; u vnějšího obvodu štítu je opis: V.R.S.N.S.M.V.S.M.Q.L.I.V.B.IHS.; vyobrazení je ohraničeno zdobným motivem

Rub: jezdec v římské zbroji jedoucí vpravo drží v rukách kopí, kterým útočí na draka; opis: S.GEORGIVS; vyobrazení je ohraničeno zdobným motivem

Uctívání: sv. Benedikt, sv. Scholastika, sv. Jiří, Benediktův kříž, Benediktovo požehnání

Datace: 18. století



Inventární číslo: **J08/B/14752**

Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: osmihran, délka 22,5 mm, šířka 16 mm, síla kovu 0,06 mm, hmotnost 1,34 g, podélné ouško

Popis: medailon

Líc: v perlovci stojící postava s holí ve tvaru kříže v pravé ruce, v levé ruce drží pohár, z něhož vylézá had. Postava má kolem hlavy svatozář; po pravé a levé straně postavy opis: CRVX:S:P:BENEDICTI

Rub: v perlovci u vnějšího obvodu zachovalý opis kříže: V.R.S.N.S.M.V.S.M.Q.L.I.V.B.IHS. Ve středové části pole je umístěn štít s křížem svatého Benedikta; opis vnitřního pole: mezi rameny: C S P B; ramena kříže - svislé břevno: CSSML; vodorovné břevno: NDSMD

Uctívání: sv. Benedikt, Benediktův kříž, Benediktovo požehnání

Datace: dle Lechnerovy (Lechner 1980) typologie medailonů s křížem sv. Benedikta pravděpodobně vyroben po roce 1741



Inventární číslo: **J08/B/14755**

Materiál: olovo

Rozměry a hmotnost: schematizované srdce, délka 26 mm, šířka 17 mm, síla kovu 4 mm, hmotnost 2,92 g.

Popis: relikviář ve tvaru „srdce“

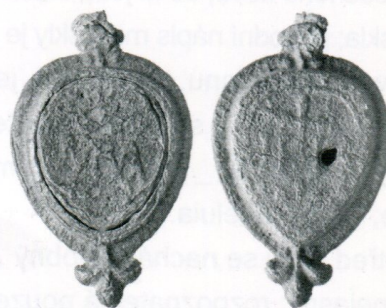
Relikviář je otevírací, uvnitř se nachází drobný beztvarý „předmět“ pravděpodobně organického charakteru

Líc: v náznaku na zaklapovacím víčku Mariagram; na samotném těle medailonu jednoduchý geometrický vzor

Rub: v náznaku Christogram s latinským křížem nad H

Uctívání: srdce Marie, srdce Krista

Datace: 17. až 18. století



Inventární číslo: **J08/B/14758**

Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: ovál, délka 30 mm, šířka 21,5 mm, síla kovu 0,02 mm, hmotnost 2,48 g, příčné ouško

Popis: medailon

Líc: stojící postava s holí ve tvaru kříže v pravé ruce, v levé ruce drží pohár, z něhož vylézá had; postava má kolem hlavy svatozář; po pravé a levé straně postavy opis: CRVX:S:-P:BENEDICTI

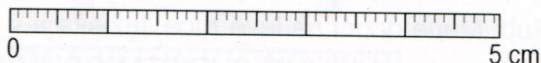
Rub: v perlovci u vnějšího obvodu zachovalý opis kříže:

V.R.S.N.S.M.V.S.M.Q.L.I.V.B.IHS; ve středové části pole je

umístěn štít s křížem svatého Benedikta; opis vnitřního pole: mezi rameny: C S P B; ramena kříže - svislé břevno: CSSML; vodorovné břevno: NDSMD

Uctívání: sv. Benedikt, Benediktův kříž, Benediktovo požehnání

Datace: dle Lechnerovy (Lechner 1980) typologie medailonů s křížem sv. Benedikta pravděpodobně vyroben po roce 1741



Inventární číslo: **J08/B/14759**

Materiál: železo (?), sklo

Rozměry a hmotnost: ovál, délka 45 mm, šířka 32 mm, síla kovu 5 mm, hmotnost 10,28 g, na spodním vrcholu obroučky je náznak oka.

Popis: medailon

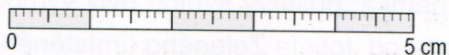
medailon je sestaven z kovové, jednoduše profilované obroučky z obecného kovu; do ní jsou vložena dvě, dnes již značně zopalizovaná skla; původní kresba mezi skly je rozpoznatelná pouze v náznaku

Líc: uvnitř medailonu je v náznaku vidět kresba Piety; Panna Marie je zobrazena s barokní korunou, Kristus má ruce zkřížené v klíně; okolo kresby se nachází zbytky drátěného geometrického ornamentu

Rub: uvnitř medailonu je rozpoznatelná kresba Krista na kříži a náznak nečitelného nápisu; okolo kresby se nachází zbytky drátěného geometrického ornamentu

Uctívání: Panna Marie, Kristus

Datace: 17. až 18. století



Inventární číslo: **J08/B/14761**

Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: délka 14 mm, šířka 18 mm, síla kovu 7 mm, hmotnost 2,14 g, příčné ouško

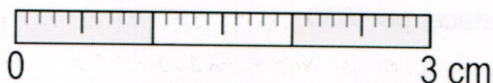
Popis: závěsek - holubice

Líc: holubice s roztaženými letkami; peří v náznaku

Rub: holubice s roztaženými letkami; peří v náznaku, na zádech oko kolmé k ose těla s kroužkem

Uctívání: Duch Svátý

Datace: 20. století



Inventární číslo: **J08/B/14784**

Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: čtyřhranný medailon s profilovanou hranou, průměr 12 mm, síla kovu 0,8 mm, hmotnost 0,78 g, podélné ouško

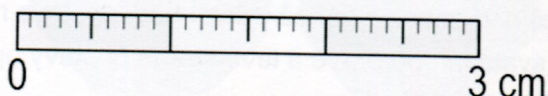
Popis: medailon

Líc: hlava světce mírně natočena vpravo. Opis: S. BOSCO

Rub: Marie držící na levé ruce Ježíška a v pravé ruce žezlo; opis: AUXILIUM CHRISTIANORUM (v překladu „křesťanská pomoc“ či „s křesťanskou pomocí“)

Uctívání: Panna Marie, sv. Jan Bosco

Datace: po roce 1934



Inventární číslo: **J08/B/14786**

Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: ovál, délka 28 mm, šířka 21 mm, síla kovu 1,5 mm, hmotnost 4,54 g, podélné ouško

Popis: medailon

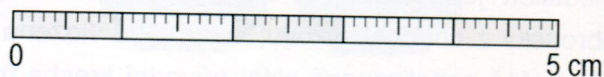
Líc: dvě stojící postavy, mezi nimi je umístěn kříž; postava vpravo od kříže drží v levé ruce knihu, postava vlevo od kříže se svatozáří před sebou drží desku

Rub: nápis: SV: CYRILL A METHODEJ APOŠT: SLOVANŠTI PAMATKA NA VELEHRAD 1863

Uctívání: sv. Cyril a sv. Metoděj

Datace: vyrobeno v roce 1863

Poznámka: postavy světců byly vymodelovány podle obrazu od Josefa Zeleného umístěného v Benediktinském opatství Rajhrad



Inventární číslo: **J08/B/14789**

Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: ovál, délka 19,9 mm, šířka 14,5 mm, síla kovu 0,7 mm, hmotnost 0,84 g, příčné ouško

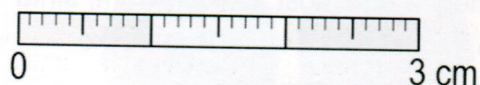
Popis: medailon

Líc: prostovlasá P. Marie, kolem postavy opis: MARIA OHNE SUND EMPFANGEN BITT FÜR UNS DIE WIR ZU DIER UNSEREN ZUFLUCHT NEMHNE; pod postavou letopočet 1830

Rub: písmeno M, kříž, srdce Marie a Krista, dvanáct hvězd

Uctívání: Panna Marie

Datace: po 1830



Inventární číslo: **J08/B/14790**

Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: ovál s třemi výstupky, délka 26,5 mm, šířka 18 mm, síla kovu 1,1 mm, hmotnost 1,78 g, příčné ouško

Popis: medailon

Líc: stojící postava se svatozáří před sebou drží roušku s obličejem Krista; opis: SANCT. VERONI

Rub: postava se svatozáří nese kříž; opis: TOL. CRV. S.

Uctívání: Kristus, sv. Veronika

Datace: 17. až 18. století



Inventární číslo: **J08/B/14791**

Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: ovál, délka 21 mm, šířka 15 mm, síla kovu 0,8 mm, hmotnost 1,38 g, podélné ouško

Popis: medailon

Líc: Panna Marie s Ježíškem na pravé ruce; oba mají kolem hlavy svatozář a Panna Marie má navíc i korunu; opis: HL MARIA U JOSEPH BITTE FÜR UNS

Rub: postava (do pasu) zepředu, se svatozáří kolem hlavy a s lilií v levé ruce; opis: UND FÜR DIE ARMEN HEIDEN KINDER

Uctívání: Panna Marie, Sv. Josef

Datace: 20. století



Inventární číslo: **J08/B/14792**

Materiál: stříbro

Rozměry a hmotnost: kruh, průměr 16 mm, síla kovu 1,2 mm, hmotnost 1,68 g, příčné ouško

Popis: medailon

Líc: dvě stojící postavy; levá drží knihu, pravá lilií; u levé postavy písmena S. I., u pravé postavy jsou písmena S. F., mezi postavami nápis IHS s křížkem nad H

Rub: tři stojící postavy, prostřední drží v ruce rýč; pod postavami písmena S.T.S.I.S.F.

Uctívání: sv. Ignác, sv. František Xaverský, sv. Terezie, sv. Izidor a sv. Filip Neri

Datace: po roce 1622



Inventární číslo: **J08/B/15851**

Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: ovál, mírně narušen korozí, příčné ouško, síla kovu 2,61 cm, šířka 1,75 cm, hmotnost 3,90 g

Popis: medailon

Líc: uprostřed jednoduché linky poprsí prostovlasé Marie s věncem květů na hlavě v zdobném oděvu; napravo i nalevo od hlavy dvojice šesticípých hvězd; opis: IMAG. IMAC. NOC. _ B.V.M.I. WESS

Rub: uprostřed jednoduché linky dvě plamenná srdce v sluneční záři nad oblakem; na levém srdci nápis IHS, na pravém MAR; opis: S.S. CORDA

Uctívání: srdce Ježíše Krista, srdce Panny Marie, Marie Wessobrunnská

Datace: po roce 1711



Inventární číslo: **J08/B/15862**

Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: ovál s třemi výstupky, délka 17,2 mm, šířka 13,5 mm, síla kovu 1,3 mm, hmotnost 0,84 g, příčné ouško

Popis: medailon

Líc: prostovlasá P. Marie s rukama sepjatýma na hrudi, kolem hlavy má svatozář z hvězd, stojí na půlměsíci; okolo postavy aura

Rub: klečící postava světce před křížem orientovaná vpravo

Uctívání: Immaculata, světec

Datace: 17. až 18. století



Prsteny

Inventární číslo: **J08/B/10348**

Materiál: zlato, skelná pasta (?)

Rozměry a hmotnost: průměr 1,9 cm; hmotnost 4,7 g

Popis: prsten

zlatý prsten má vysokou šestihrannou korunu, ve které je zasazen kámen, resp. pravděpodobně skelná pasta; vysoká koruna je odstupňována a zdobena obrácenými „arkádami“, skelná pasta je upevněna pomocí přihnuteho kovu; obroučka kruhového průřezu je hladká, u ramen zesílená a přiletovaná ke koruně prstene

Datace: 16. století

Poznámka: H 108, žena



Inventární číslo: **J08/B/10349**

Materiál: zlato, zbytky emailu, diamant

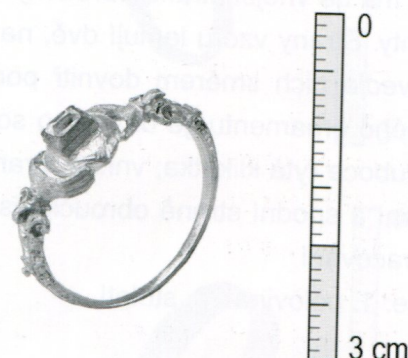
Rozměry a hmotnost: průměr 1,8 cm; hmotnost 2,5 g

Popis: prsten

bohatě zdobený prsten s vegetabilně a architektonicky zdobenými rameny, které jsou pokryty zbytky emailu; ve středu je gravírované srdce, které po stranách přidržují ruce; ze srdce vystupuje obdélná jehlancová koruna, ve které je zasazen diamant řezaný do tabulkovce; srdce je gravírováno i na zadní straně, obroučka i ramena prstene jsou hladká

Datace: přelom 16. - 1. polovina 17. století

Poznámka: H 126, dospělá osoba - pohlaví neurčeno



Inventární číslo: **J08/B/10350**

Materiál: zlato, zbytky emailu

Rozměry a hmotnost: průměr 2 cm; hmotnost 1,6 g

Popis: prsten

prsten s květinovými rozvilinami po celé délce obroučky; vnitřní strana obroučky je hladká

Datace: 17. století

Poznámka: H 120, žena asi 20 let



Inventární číslo: **J08/B/10351**

Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: průměr 1,8 cm; hmotnost 1,2 g

Popis: prsten

prsten s obdélnou osaznou, ve které byl zasazen kámen nebo sklo, jež se nedochovalo; vsadka byla přichycena čtyřmi drápky v rozích; obroučka prstene na vnější i vnitřní straně hladká

Datace: 18.-19. století



Inventární číslo: **J08/B/14750**

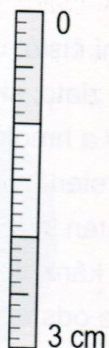
Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: průměr 2,1 cm; hmotnost 1,9 g

Popis: prsten

na vnější straně obroučky jsou na prstenu vyryty geometrické motivy, vnitřní strana obroučky hladká

Datace: 2. polovina 19. století



Inventární číslo: **J08/B/14763**

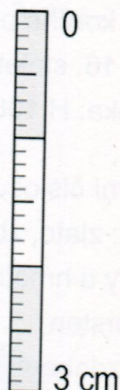
Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: průměr 1,7 cm; hmotnost 1,2 g

Popis: prsten

prsten má na vnější straně obroučky vyryty geometrické ornamenty. Strany vzoru lemují dvě, na obroučku kolmé, ryté čáry; vedle nich směrem dovnitř pomyslného středu soustředného ornamentu, je umístěno soustředné ryté kolečko a nehluboce rytá klikatka; vnitřní strana obroučky je hladká; na horní a spodní straně obroučky jsou jasně patrné stopy po opracování

Datace: 1. polovina 20. století



Inventární číslo: **J08/B/14777**

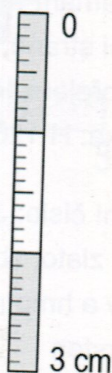
Materiál: obecný kov, pocínovaný

Rozměry a hmotnost: průměr 1,5 cm; hmotnost 0,8 g

Popis: prsten

prsten s hladkou obroučkou má v kruhovém štítku vyrytu postavu kominíka, který nese žebřík a štětku na vymetání komínů; štítek je přiletován k obroučce

Datace: 1. polovina 20. století



Inventární číslo: **J08/B/14785**

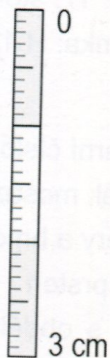
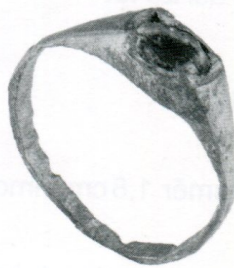
Materiál: mosaz, sklo, červená fólie

Rozměry a hmotnost: průměr 2 cm; hmotnost 1,9 g

Popis: prsten

prsten s hladkou obroučkou má v koruně zasazeno sklo, které je podloženo červenou fólií; sklo je drženo čtyřmi drápy v rozích obdélné osazny; na vsadce jsou patrné stopy po broušení; na vnitřní straně i hranách obroučky jsou viditelné stopy po opracování

Datace: 18. století



Inventární číslo: **J08/B/15842**

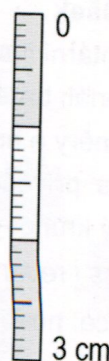
Materiál: mosaz nebo stříbro (nečištěno)

Rozměry a hmotnost: průměr 1,4 cm; hmotnost 0,6 g

Popis: prsten

prsten s hladkou obroučkou, jehož štítek tvoří dvě srdce; obroučka i motiv jsou hladké

Datace: 19.-20. století



Inventární číslo: **J08/B/15845**

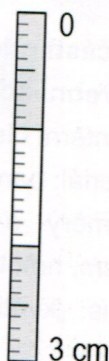
Materiál: mosaz, broušené sklo

Rozměry a hmotnost: průměr 1,6 cm; hmotnost 0,8 g

Popis: prsten

prsten má ve vysoké čtvercové osazně vsazeno broušené sklo do tvaru osmiúhelníku, které je drženo čtyřmi drápkami; sklo je ze čtvrtiny odštipnuto; obroučka je na vnější i vnitřní straně hladká a přileťovaná k osazně

Datace: 20. století



Inventární číslo: **J08/B/15846**

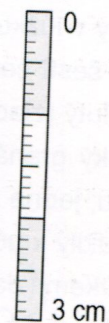
Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: průměr 1,8 cm; hmotnost 0,6 g

Popis: prsten

páskový prsten s nápisem na obroučce: :S:ALOYSIVS :? :GONZAGA: O:R:N.; opis je na horní i dolní straně lemován drobounkým perlovcem; vnitřní stranu obroučky má prsten hladkou; prsten je poškozen na konci nápisu

Datace: 2. polovina 18. století; post quem 1726



Inventární číslo: **J08/B/15847**

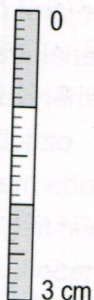
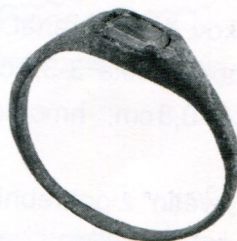
Materiál: barevný kov, sklo

Rozměry a hmotnost: průměr 2,1 cm; hmotnost 1,6 g

Popis: prsten

litý prsten s hladkou obroučkou se zasazeným sklem žluté barvy, které je broušeno do tvaru tabulkovce a přichyceno čtyřmi drápkami

Datace: 18. století



Inventární číslo: **J08/B/15852**

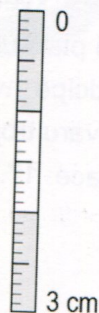
Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: průměr 1,9 cm; hmotnost 2,7 g

Popis: prsten

masivní prsten s vysokou korunou, ve které byl umístěn kámen nebo sklo kruhového tvaru, které se nedochovalo; vsadka byla objata šesti drápkami ve tvaru květu; kámen byl zasazen ažur (tj. byl viditelný i na spodní straně koruny); obroučka prstenu, stejně jako ramena, je hladká

Datace: 18.-19. století



Přívěšek

Inventární číslo: **J08/B/14780**

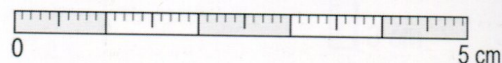
Materiál: barevný kov

Rozměry a hmotnost: průměr 1,9; hmotnost 0,9 g

Popis: přívěšek

tenký kruhový předmět s otvorem na zavěšení; na povrchu (avers i revers) jsou patrné drobné důlky

Datace: novověk



Součásti oděvu

Pohřební koruny a věnce

Inventární číslo: **J08/B/10274**

Materiál: barevný kov, český granát, zlacení

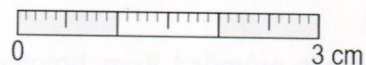
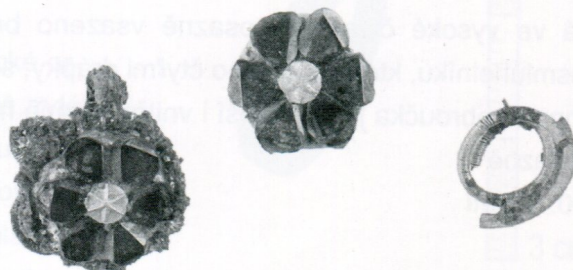
Rozměry a hmotnost: průměr květin 0,8 cm, hmotnost 0,7 a 0,4 g

Popis: „květiny“ z pohřebního věnce nebo koruny

dvě ozdoby ve tvaru květu, které jsou usazené v lůžku z barevného kovu; květ je tvořen šesti červenými okvětními plátky, střed je žlutý (zlacení), ve tvaru šesticípé hvězdy; český granát je broušen do tvaru trojúhelníku;

jedna z květin je lemována omotaným drátkem a na zadní straně jsou připevněny drátky, které patrně sloužily k uchycení květiny k věnci či koruně; součástí je i do kruhu stočený drátek omotaný dalším tenkým drátkem (zlacená mosaz)

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10292**

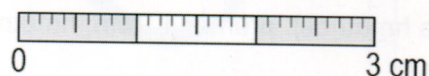
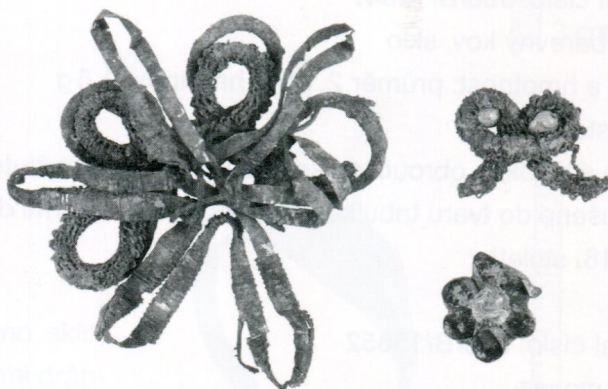
Materiál: barevný kov, český granát, zlacení

Rozměry a hmotnost: délka 3-3,4 cm; průměr ozdoby malé 0,8 cm; hmotnost 3 g, ozdoba malá 0,4 g

Popis: fragmenty „květin“ z pohřebního věnce nebo koruny

bronzové drátky tvořící ozdobu ve tvaru květiny; v jednom místě je zachována vpletená kulička; květ je tvořen šesti červenými okvětními plátky, střed je žlutý (zlacení), ve tvaru šesticípé hvězdy; český granát je broušen do tvaru trojúhelníku

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10323**

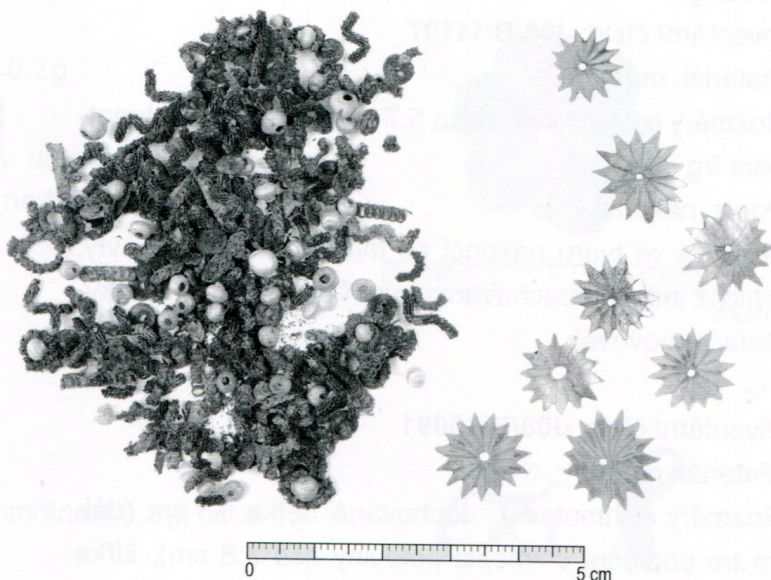
Materiál: bronz, barevný kov, perleť

Rozměry a hmotnost: perleťové hvězdičky:
průměr 1,3-1,5 cm; hmotnost: 0,2-0,4 g

Popis: pohřební věnec nebo koruna
fragменты pohřebního věnce nebo koru-
ny obsahují několik jemných proplétaných
a omotávaných drátků, drobné perleťové ku-
ličky s jedním provrtem zploštěle kulovitých
tvarů a filitry z barevného kovu; v některých
částech jsou zachovány nepatrné zbytky
tkaniny; součástí čepce bylo i osm čtrnáci-
ti a patnácticipých hvězdiček vyřezaných
z perleti s otvorem uprostřed; na aversu se
nacházejí ryté čáry směrem ke středu hvěz-
dy, revers hladký; dochovány lidské vlasy

Dačace: 17.-18. století

Poznámka: H 70, dítě 6-8 let



Inventární číslo: **J08/B/10343**

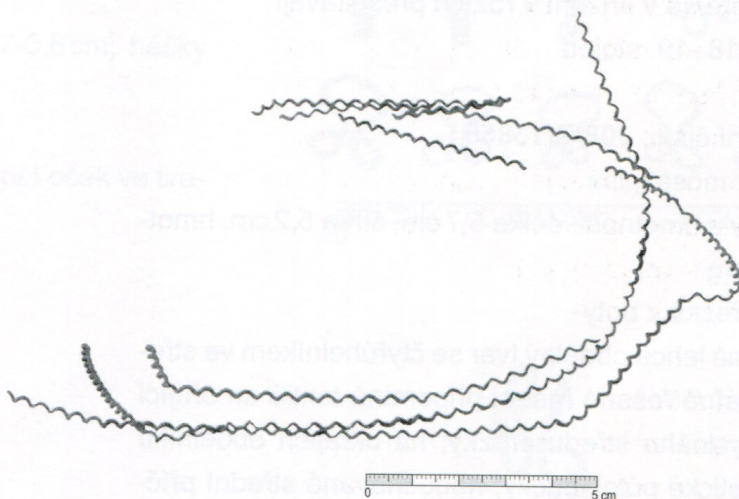
Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: průměr 9 cm;
hmotnost 4,5 g

Popis: pohřební věnec
několik kusů pohřebního věnce, který
byl tvořen jemným točeným drátkem

Dačace: 17.-18. století

Poznámka: H 60, dítě do 6 let



Inventární číslo: **J08/B/10344**

Materiál: stříbro

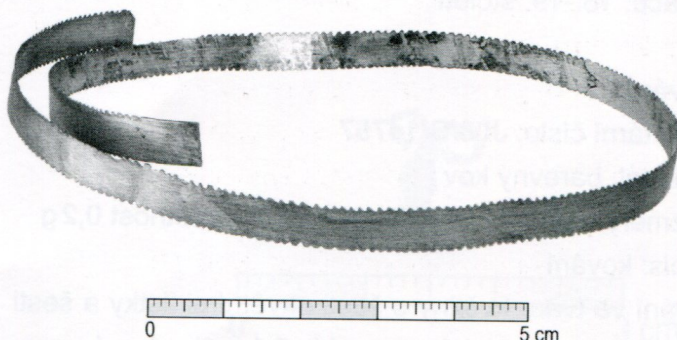
Rozměry a hmotnost: neměřeno; hmotnost
všech zlomků 1,1 g

Popis: čelenka

jednoduchý pásek, který byl konci sletován
k sobě, vnější i vnitřní plocha pásku hladká,
hrany ozdobeny ozubením

Dačace: 2. čtvrtina 17. století

Poznámka: H 108, žena



Přezky

Inventární číslo: **J08/B/11107**

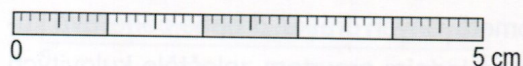
Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: délka 5,7 cm, šířka 2,1 cm; hmotnost 5 g

Popis: nákončí (?)

předmět ve tvaru nákončí se dvěma otvory pro nýty, z nichž jeden je zachován; povrch předmětu je hladký

Datace: novověk



Inventární číslo: **J08/B/15091**

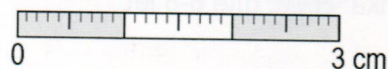
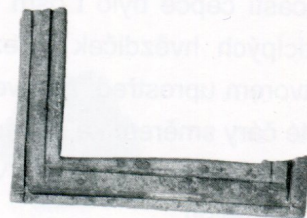
Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: dochovaná délka 1,7 cm (délka po doplnění chybějící poloviny cca 3,6 cm), šířka 2,8 cm; hmotnost: neměřeno

Popis: fragment přezky

fragment obdélné přezky, která je rozlomena v části, kde byla provlečena tenká příčka kruhového průřezu; přezka je zdobena dvěma souběžnými podélnými rýhami, které se v křížení v rozích přesekávají

Datace: 18.-19. století



Inventární číslo: **J08/B/15850**

Materiál: mosaz, litá

Rozměry a hmotnost: délka 5,7 cm, šířka 5,2 cm, hmotnost 26,4 g

Popis: přezka z boty

přezka má lehce obdélný tvar se čtyřúhelníkem ve středu a reliéfně řešené řasení připomíná textilií směřující do pomyslného středu přezky; na okrajích obdélníku jsou plastické půlobloučky; nedochovaná střední příčka byla kruhového průřezu (soudě podle zachovaných otvorů pro příčku)

Datace: 18.-19. století



Kování

Inventární číslo: **J08/B/14757**

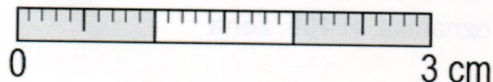
Materiál: barevný kov

Rozměry a hmotnost: průměr 1,9 cm; hmotnost 0,2 g

Popis: kování

kování ve tvaru květiny s šesti okvětními lístky a šesti kališními lístky, druhá strana hladká; výlisek má uprostřed otvor pro nýt, který se nedochoval

Datace: novověk



Inventární číslo: **J08/B/14760**

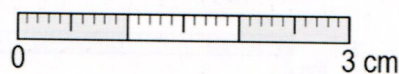
Materiál: barevný kov

Rozměry a hmotnost: průměr 1,9 cm; hmotnost 0,2 g

Popis: kování

kování ve tvaru květiny se šesti okvětními lístky, druhá strana hladká; výlisek má uprostřed otvor pro nýt, který se nedochoval

Datace: novověk



Spínadla - Háčky a očka

Inventární číslo: **J08/B/9107**

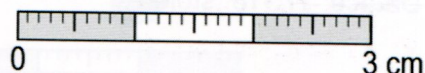
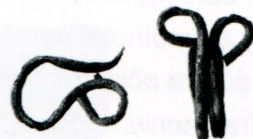
Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: délka 1 cm, šířka 0,6 cm; hmotnost 0,2 g; očko: délka 1 cm, šířka 1,8 cm

Popis: háčky a očka na spínání oděvu

háček vytvořený ze souběžně ohnutých drátků a očko ve tvaru omega

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10245**

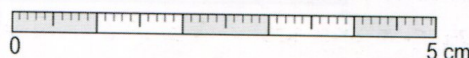
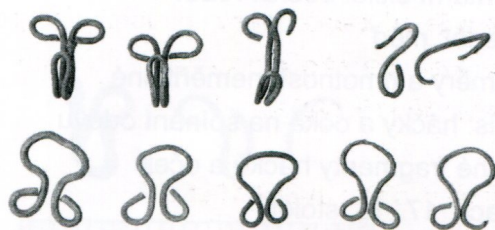
Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: očka 0,9-1 cm x 0,7-0,8 cm, háčky 0,9-1,2 cm x 0,6 x 0,9 cm

Popis: háčky a očka na spínání oděvu

tři háčky tvořené zpětným ohnutím drátu a pět oček ve tvaru omega, dva fragmenty drátu

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10246**

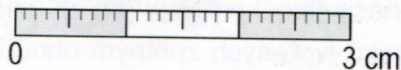
Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: délka cca 0,9 cm

Popis: háčky na spínání oděvu

fragmenty dvou háčků, jeden je tvořen zpětně ohnutým drátem

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10251**

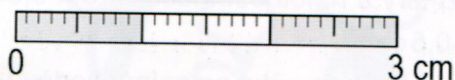
Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: délka 0,9 cm; šířka 0,7 cm

Popis: háček na spínání oděvu

háček tvořený zpětným přehnutím drátu

Datace: 17.-18. století



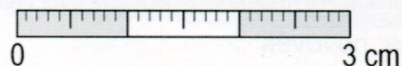
Inventární číslo: **J08/B/10259**

Materiál: bronz

Rozměry a hmotnost: délka 1,4 cm

Popis: očko na spínání oděvu
fragment očka ve tvaru omega

Datace: 17.-18. století



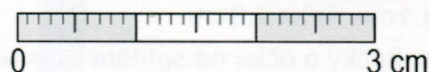
Inventární číslo: **J08/B/10263**

Materiál: barevný kov

Rozměry a hmotnost: neměřitelné

Popis: háčky a očka na spínání oděvu
drobné fragmenty háčků a oček

Datace: 17.-18. století



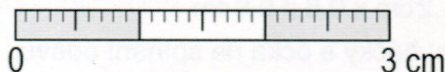
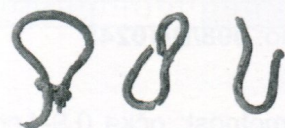
Inventární číslo: **J08/B/10267**

Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: neměřitelné

Popis: háčky a očka na spínání oděvu
drobné fragmenty háčků a oček

Datace: 17.-18. století



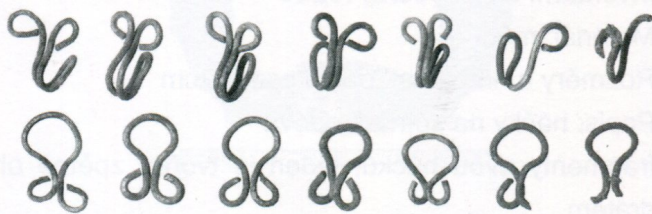
Inventární číslo: **J08/B/10268**

Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: háčky 0,9-1 cm x 0,7 x 0,9 cm;
očka 1,1-0,8 x 0,5-0,7 cm

Popis: háčky a očka na spínání oděvu
šest háčků tvořených zpětným ohnutím drátu, šest
oček ve tvaru omega a několik fragmentů háčků
a oček

Datace: 17.-18. století



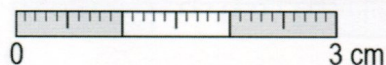
Inventární číslo: **J08/B/10269**

Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: háček 1,3 x 0,6-0,7 cm; očko
1 x 0,5 cm

Popis: háčky a očka na spínání oděvu
tři kusy háčků vytvořených zpětným ohnutím drátu;
jeden kus očka ve tvaru omega

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10272**

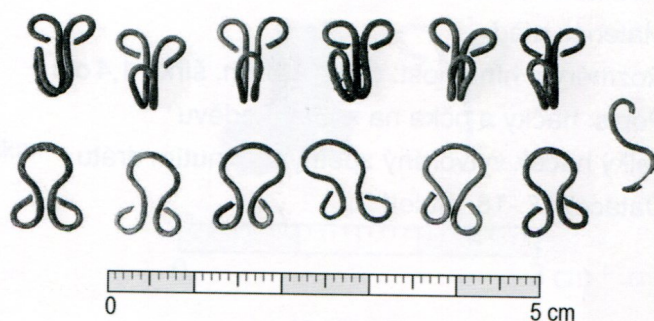
Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: háčky délka 0,9-1 cm x 0,7-0,8 cm; očka 1-1,1 cm x 0,6-0,7 cm

Popis: háčky a očka na spínání oděvu

šest celých kusů háčků tvořených zpětným ohnutím drátu, šest oček ve tvaru omega, jeden fragment očka ve tvaru omega

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10274**

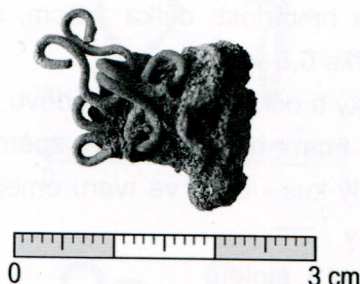
Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: délka háčku 0,8 cm x šířka 1 cm; délka měřitelného očka 1 cm, šířka 0,8 cm

Popis: háčky a očka na spínání oděvu

dvě očka ve tvaru omega a háček vytvořený ze souběžně ohnutých drátků

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10277**

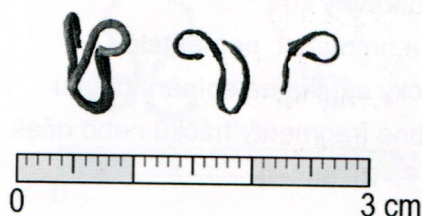
Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: délka 0,7 cm; šířka 0,7 cm

Popis: háčky a očka na spínání oděvu

háček vytvořený zpětným ohnutím drátu, fragmenty očka

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10282**

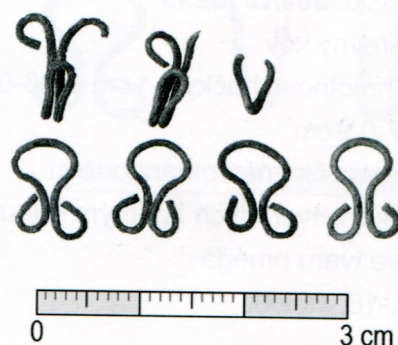
Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: háček délka 1 cm, šířka 0,7-0,9 cm; očka 0,9 cm x 0,8-0,9 cm

Popis: háčky a očka na spínání oděvu

téměř celý kus háčku tvořeného zpětným ohnutím drátu, čtyři celé kusy oček, několik fragmentů háčků a oček

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10284**

Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: délka celého kusu háčku 1,2 cm, šířka 0,8 cm

Popis: háčky a očka na spínání oděvu

jeden háček celý, jeden fragment háčku, dva fragmenty oček

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10288**

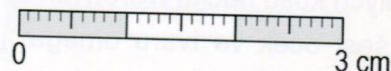
Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: délka 1,6 cm, šířka 1,4 cm

Popis: háčky a očka na spínání oděvu

velký háček vytvořený zpětným ohnutím drátu

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10289**

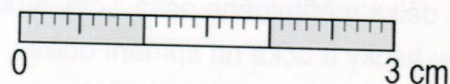
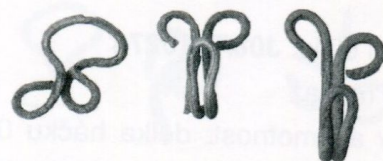
Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: délka 1,2 cm, šířka 0,8 cm; očko 0,9 cm x šířka 0,8 cm

Popis: háčky a očka na spínání oděvu

jeden celý kus - háček tvořený zpětným ohnutím drátu
a jeden celý kus - očko ve tvaru omega; háček rozpadlý
na dva kusy

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10291**

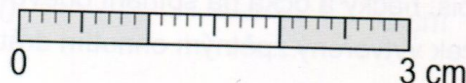
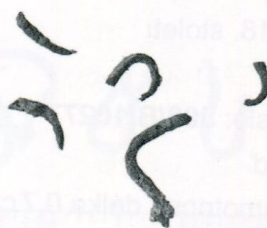
Materiál: barevný kov

Rozměry a hmotnost: neměřitelné

Popis: háčky a očka na spínání oděvu

velmi drobné fragmenty háčků nebo oček

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10293**

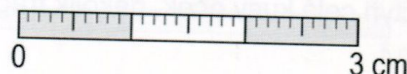
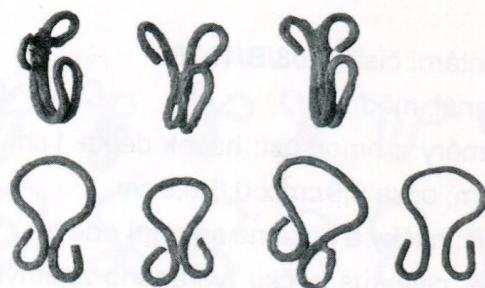
Materiál: barevný kov

Rozměry a hmotnost: háčky 1,1 cm x 0,6-0,8 cm; očka 0,9-1,1 cm x 0,7-0,9 cm

Popis: háčky a očka na spínání oděvu

tři kusy háčků vytvořených zpětným ohnutím drátu a čtyři kusy oček ve tvaru omega

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10295**

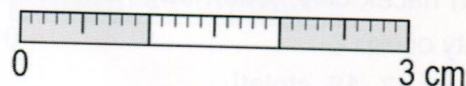
Materiál: barevný kov

Rozměry a hmotnost: neměřitelné

Popis: háčky a očka na spínání oděvu

fragmenty háčku a očka

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10296**

Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: délka 1,8 cm; šířka 1,0 cm

Popis: háčky a očka na spínání oděvu

silně zkorodovaný háček spolu se dvěma fragmenty očka
- konce tvaru omega

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10299**

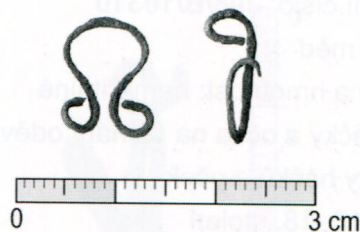
Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: očko - délka 1,1 cm, šířka 0,9 cm;
háček - neměřitelné

Popis: háčky a očka na spínání oděvu

velké očko ve tvaru omega, fragment háčku

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10301**

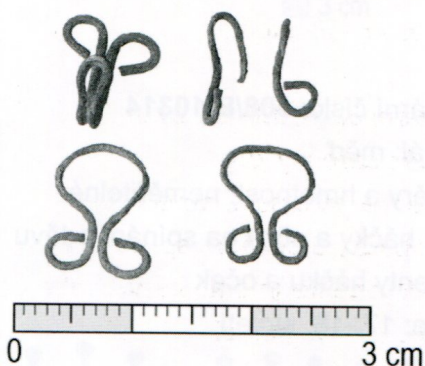
Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: háček 0,9 cm x 0,7 cm; očka 1-1,1 cm
x 0,8 cm

Popis: háčky a očka na spínání oděvu

jeden celý kus a jeden fragment háčku tvořeného zpětným
ohnutím drátu, dvě očka typu omega

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10302**

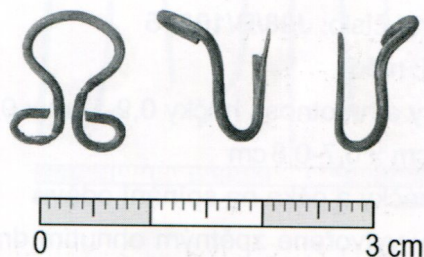
Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: háček - délka 1,4 cm; očko - 1,2 x
0,9 cm

Popis: háčky a očka na spínání oděvu

háček rozpadlý na dva kusy vytvořený zpětným ohnutím
drátu s roztepaným koncem, jedno očko ve tvaru omega

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10303**

Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: háčky 1-1,2 cm x 0,8-1 cm; očka 0,9-
1 cm x 0,7-0,8 cm

Popis: háčky a očka na spínání oděvu

šest kusů háčků tvořených zpětným ohnutím drátu s roz-
tepanými konci, čtyři kusy oček ve tvaru omega, několik
fragmentů oček

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10309**

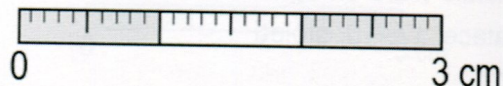
Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: délka 1 cm, šířka 0,9 cm

Popis: očko na spínání oděvu

očko ve tvaru omega

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10310**

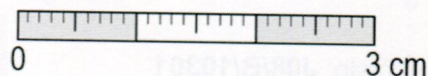
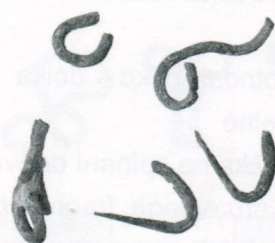
Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: neměřitelné

Popis: háčky a očka na spínání oděvu

fragментy háčků a oček

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10314**

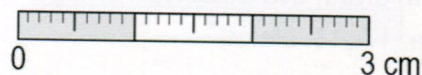
Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: neměřitelné

Popis: háčky a očka na spínání oděvu

fragментy háčku a oček

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10315**

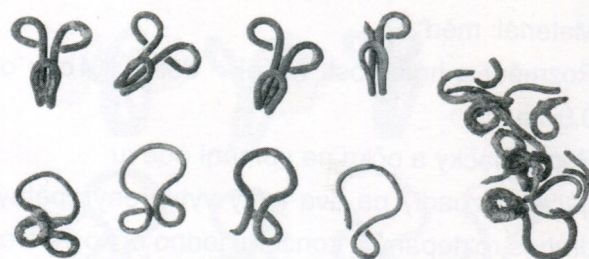
Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: háčky 0,9-1 cm x 0,8-0,9 cm; očka 0,8-0,9 cm x 0,7-0,8 cm

Popis: háčky a očka na spínání oděvu

tři háčky vytvořené zpětným ohnutím drátu a dvě očka ve tvaru omega, několik fragmentů háčků a oček

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10322**

Materiál: barevný kov

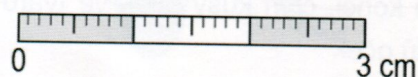
Rozměry a hmotnost: očko - délka 1,1 cm, šířka 0,9 cm

Popis: háčky a očka na spínání oděvu

celé očko a fragment očka ve tvaru omega, fragment háčku

Datace: 17.-18. století

Poznámka: H 93



Inventární číslo: **J08/B/10330**

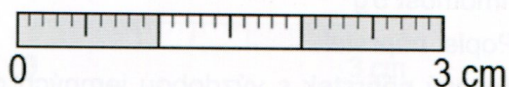
Materiál: barevný kov

Rozměry a hmotnost: očko - délka 1 cm,
šířka 0,7 cm

Popis: očka na spínání oděvu
celé očko a fragment očka ve tvaru ome-
ga

Datace: 17.-18. století

Poznámka: H 98



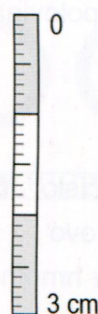
Inventární číslo: **J08/B/14762**

Materiál: měď

Rozměry a hmotnost: neměřitelné

Popis: háčky a očka na spínání oděvu
velký háček tvořený ze zpětně ohnutého
drátu

Datace: 17.-18. století



Špendlíky

Inventární číslo: **J08/B/10316**

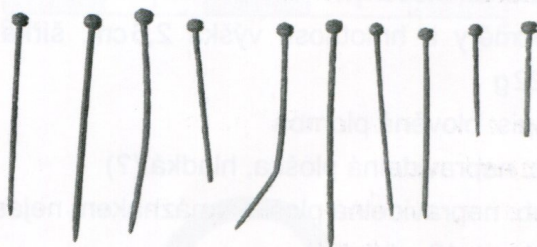
Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: délka 2,9 cm - 3 ks; 2,5 cm - 2 ks;
2,7 cm - 1 ks; 2,6 cm - 1 ks; 2,4 cm - 1 ks, fragmenty - ne-
měřeno; hmotnost 0,04-0,43 g

Popis: špendlíky

10 kusů špendlíků s přitloukanou hlavičkou

Datace: 17.-18. století



Inventární číslo: **J08/B/10366**

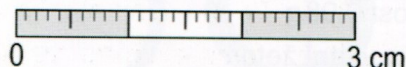
Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: délka 3,8 cm; hmotnost 0,04-0,43 g

Popis: špendlík

s přitloukanou hlavičkou, která je tvořena dvakrát omota-
ným drátem

Datace: 17.-18. století



Jednotlivosti

Náprstek

Inventární číslo: **J08/B/15853**

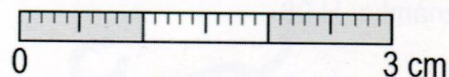
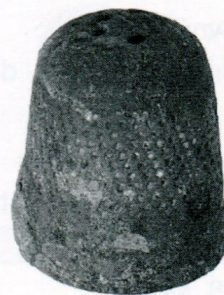
Materiál: mosaz

Rozměry a hmotnost: průměr základny 1,5 cm, výška 2 cm;
hmotnost 5 g

Popis: náprstek

kovový náprstek s výzdobou jemných důlků na těle a třemi
otvory na vrcholu náprstku

Datace: 2. polovina 19. století - 20. století



Plomba

Inventární číslo: **J08/B/14837**

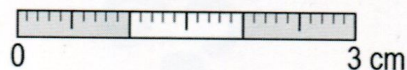
Materiál: olovo

Rozměry a hmotnost: výška 2,3 cm, šířka 1,6 cm; hmotnost
4,82 g

Popis: olověná plomba

na rubu i líci nepravidelná ploška s náznakem nejasného
symbolu

Datace: 19. století



Inventární číslo: **J08/B/15088**

Materiál: olovo

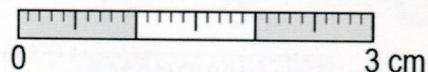
Rozměry a hmotnost: výška 2,6 cm, šířka 2 cm; hmotnost
4,22 g

Popis: olověná plomba

Líc: nepravidelná ploška, hladká (?)

Rub: nepravidelná ploška s náznakem nejasného symbolu

Datace: 19. století



Žeton

Inventární číslo: **J08/B/10353**

Materiál: mosaz

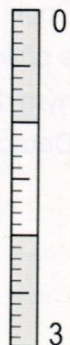
Rozměry a hmotnost: výška 2,5 cm, šířka 2,4 cm;
hmotnost 0,98 g

Popis: početní žeton

Líc: říšské jablko, opis nejasný

Rub: ve středové ploše zobrazeny tři koruny
proložené třemi liliemi, opis nejasný

Datace: 16. století



Kroužky

Inventární číslo: **J08/B/10261**

Materiál: barevný kov

Rozměry a hmotnost: průměr 1,7 cm; hmotnost 1,4 g

Popis: kroužek

kroužek z barevného kovu, obdélného profilu

Datace: novověk



Inventární číslo: **J08/B/10317**

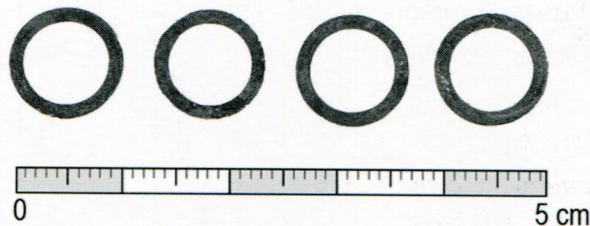
Materiál: barevný kov

Rozměry a hmotnost: průměr 1 cm; celková hmotnost čtyř kusů 0,3 g

Popis: kroužky

čtyři kroužky z barevného kovu, obdélného profilu

Datace: novověk



Inventární číslo: **J08/B/14787**

Materiál: obecný kov

Rozměry a hmotnost: průměr větší kroužek - vnější 2,3 a vnitřní 1,3 cm, průměr menší kroužek - vnější 1,8 x 1,6 cm; hmotnost 1,8 a 0,8 g

Popis: kroužky

dva kroužky, větší čtvercového profilu, menší čtvercového a obdélného profilu (vnitřní tvar kruhu, vnější tvar elipsy)

Datace: novověk



Inventární číslo: **J08/B/14835**

Materiál: bronz

Rozměry a hmotnost: průměr 1 cm; hmotnost 1,3 g

Popis: kroužek

bronzový kroužek čtvercového profilu

Datace: novověk



Inventární číslo: **J08/B/14855**

Materiál: obecný kov

Rozměry a hmotnost: průměr 1,8 cm a 1,3 cm; hmotnost 1,0 g a 0,7 g

Popis: kroužky

dva kroužky, větší čtvercového profilu, menší kruhového profilu

Datace: novověk



Inventární číslo: **J08/B/9023**

Materiál: keramika

Rozměry a hmotnost: průměr 1,5 cm a 1,3 cm; hmotnost 2,5 g a 1,4 g

Popis: keramické hrací kameny

dva keramické glazované hrací kameny zhotovené druhotně ze střepu keramické nádoby vyrobené redukčním výpalem; první je po obou stranách glazován hnědě oranžovou glazurou, druhý zeleno-žlutou glazurou po jedné straně

Datec: novověk

